

A close-up photograph of a rose bush. In the center, a large, fully bloomed pink rose is the focal point. To its right and below are several other pink roses in various stages of bloom, some appearing as buds. The background is a dense, out-of-focus green foliage, creating a soft, natural setting. The lighting is bright, highlighting the delicate petals of the roses.

NEMESHEGYI PÉTER SJ
MIT MOND NEKÜNK
A II. VATIKÁNI ZSINAT?

Nemeshegyi Péter S. J.

**Mit mond nekünk
a II. vatikáni zsinat?**

Nemeshegyi Péter S. J.

Mit mond nekünk a II. vatikáni zsinat?

KORDA KIADÓ
KECSKEMÉT
1996

Kiadja a KORDA Kiadó
6000 Kecskemét, Lestár tér 2. (Tel.: 76/328-977)
Felelős vezető: dr. Bujdosó Gabriella
Megjelent a MERCATO BT. gondozásában (Tel.: 76/487-417)
ISBN: 963 8004 86 x
Petőfi Nyomda és Csomagolóanyag-ipari Rt., Kecskemét
Felelős vezető: Sebesvári László vezérigazgató

Előszó

1962-től 1965-ig ülésezett a II. vatikáni egyetemes zsinat. XXIII. János pápa azzal a céllal hívta egybe, hogy a krisztusi evangélium alapján, a jelenkor igényeit és a katolikus egyházon kívüli keresztények jogos kívánságait figyelembe véve újítsa meg a katolikus egyházat; hogy korunk embere készségesebben fogadja el Krisztust, és buzgóbban kövesse tanítását. János pápa többször elmondta: váratlan sugallat indította arra, hogy összehívja a zsinatot. Meg volt győződve arról, hogy a Szentlélek sugallatára cselekedett. A zsinat után VI. Pál és II. János Pál pápa sokszor hangoztatta, hogy ez a zsinat a Szentlélek adománya volt, és feladatuknak tekintették a zsinat által meghirdetett reform megvalósítását.

A zsinaton több mint kétezer püspök vett részt a világ minden tájáról. Valóban az egyetemes egyház képviselői üléseztek a Szent Péter-bazilikában.

A katolikus hit szerint a Szentlélek támogatja a pápát és a püspököket hivataluk betöltésében. Ezért a hosszadalmas, fáradságos munka és tanácskozás során elkészített zsinati okmányokban, melyeket a zsinaton részt vevő püspökök túlnyomó többsége megszavazott – minden határozat végső megszavazásakor 90 százalékon felül volt a „tetszik”-kel szavazók száma – a nekünk szóló Szentlélek szavát hallhatjuk.

Korunk nem katolikus hittudósai is a II. vatikáni zsinatot tartják a XX. századi kereszténység történetében a legfontosabb eseménynek. A megfigyelőként részt vevő neves református hittudós, *Oscar Cullmann*, a zsi-

nat után így nyilatkozott: „Ez a zsinat gyökeres reformot valósított meg a katolikus egyházban. Nem azért, hogy valamely katolikus hittételt eltörölt volna – hiszen a katolikus egyház ilyet nem tehet. Nem is azért, hogy valamely új hittételt hirdetett volna ki, hiszen ez nem volt a zsinat szándékában. A zsinat azért reformált, hogy súlypontát helyezést valósított meg az egyházban.”

Ez a kifejezés nagyon találó. Ahogy gyökeresen megváltozik egy kép attól függően, hogy az ábrázolt tárgyak közül melyik kerül a kép középpontjába, és melyik a peremére, úgy az egyház gondolkodás- és életmódja is alaposan megváltozik azért, mit állítunk a középpontba, hová helyezzük a súlypontot, mire fordítjuk a legnagyobb figyelmet és energiát. Meg kell vallanunk, hogy a zsinat előtti egyházban sokszor kaptak lényegtelenebb dolgok a kelletténél nagyobb hangsúlyt. Az is megesett, hogy a kereszténység fontos elemeit elhanyagoltuk a gyakorlatban. A zsinat a súlypontot a kereszténység lényegére helyezte. A többi elemet nem vetette el, de e köré a központ köré csoportosította őket. Manapság nem lehetünk már csak szokásból keresztények. A zsinat által segít az Isten, hogy megragadjuk hitünk lényegét. Isten azt kívánja tőlünk, hogy a zsinat tanítását megismerjük, megszeressük és megvalósítsuk.

Úgy tapasztalom, a magyar katolikusok még nem ismerik eléggé a zsinat tanítását. Ezért szeretném 15 pontban röviden és közérthetően összefoglalni a zsinat leglényegesebb tanításait.

Ezek az írások eredetileg *A Szív* című folyóirat számaiban jelentek meg. Most kevés változtatással teszem újra közzé azokat. Minthogy nem szaktudósoknak, hanem a nagyközönségnek szánom ezt az írást, az egyes idézett szövegek után nem jelöltem meg, hogy a zsinat

által közzétett négy konstitúció, kilenc határozat és három nyilatkozat melyikének melyik pontjából származik az idézet. De mindig lelkiismeretesen ügyeltem arra, hogy hűségesen közvetítsem a zsinat tanítását. E célból néha javítottam a közkézen forgó fordításokon, hogy pontosabban adják vissza a latin eredetit.

Adja Isten, hogy e könyvecske segítse a magyarországi keresztényeket mai hivatásuk örömteli felismerésében és követésében.

1. Összpontosítás a kereszténység lényegére

Ha katolikus hívőktől megkérdeznénk, mi a kereszténység lényege, sokakat zavarba ejtene a kérdés. A kereszténység oly sok elemből áll, hogy sokszor a fáktól nem látjuk az erdőt; a részletek bősége elfedi a lényegét. A II. vatikáni zsinat néhány gyönyörű szövegben tárja elénk ezt a lényegét.

„Jóságában és bölcsességében az Isten úgy határozott, hogy kinyilatkoztatja önmagát, és tudunkra adja akaratának szent titkát. Akarata az, hogy Jézus Krisztus, a megtestesült Ige által az embereknek a Szentlélekben szabad útjuk legyen az Atyához, és az isteni természetben részesüljenek.”

„Jézus teljes jelenlétével és megnyilatkozásával, szavaival, tetteivel, csodajeleivel, főképp pedig halálával és a halottak közül való dicsőséges föltámadásával, végül aztán a Szentlélek elküldésével tökéletesen és véglegesen kinyilatkoztatja, és isteni tanúságtétellel erősíti meg azt, hogy velünk van az Isten, és így kiszabadít a bűn meg a halál sötétségéből, és feltámaszt az örök életre.”

„Az emberek megváltásának és Isten tökéletes dicsőítésének művét az Úr Krisztus elsősorban áldott szenvedésének, a halottak országából való feltámadásának és dicsőséges mennybemenetelének paszka-misztériuma által valósította meg.”

„A kinyilatkoztató Istennek engedelmes hittel tartozunk. E hittel az ember szabadon Istenre bízza egész önmagát, értelmét és akaratát teljesen aláveti

Istennek és önként elfogadja a tőle adott kinyilatkoztatást.”

„A Fiúnak, sok testvér között elsőszülöttnék képmására alakított keresztény ember megkapja a Szentlélek zsengéit, és így képes teljesíteni a szeretet új törvényét.”

„Krisztus minden tanítványának elküldte a Szentlelket, ezt a belső mozgató erőt, hogy szeressék Istent teljes szívükből, és úgy szeressék egymást, ahogyan Krisztus szerette őket.”

„Krisztus feltámadt, halálával legyőzte a halált, és élettel ajándékozott meg bennünket, hogy mint fiak a Fiúban, kiáltsuk a Szentlélekben: Abba, Atyánk!”

„Az Isten Igéje, aki által lett minden, megtestesült, és ízig-vérig emberként lépett be a világ történelmébe, azt önmagába foglalta és egy Főben egyesítette. Ő nyilatkoztatja ki nekünk, hogy az Isten szeretet, és egyúttal arra tanít bennünket, hogy az emberi tökéletességnek és következésképpen a világ átalakításának alaptörvénye a szeretet új parancsa.”

„Vereséget szenved végül a halál, Isten fiai pedig feltámadnak Krisztusban. A szeretet és annak műve megmarad, és az Isten által az emberért teremtett világ kiszabadul a hiábavalóságnak alávetett állapotából.”

Folytathatnánk még a szebbnél szebb idézetek sorát, de álljunk meg itt és foglaljuk össze a zsinat tanítását kereszténységünk lényegéről.

Ez a lényeg: isteni tett. A jóságos Atya odaadja nekünk emberré lett isteni Fiát, s Fiának halála és feltámadása által szívünkbe küldi az isteni Szentlelket. Ezáltal mi, teremtett emberek, magának az Istennek „természetében”, vagyis szentháromságos szeretet-életében részesülünk. Ennek az életnek a befogadása a hit és a szeretet által történik: hittel ráhagyatkozunk a sze-

retetét kinyilatkoztató Istenre, és a Szentlélek által ösztönözve követjük a szeretet új parancsát, vagyis szeretünk, ahogyan Jézus szeret. Ez a szeretet-élet erősebb a halálnál: „a szeretet és annak műve”, vagyis a szeretetté átalakult ember megmarad örökké az Isten országában. Reméljük tehát, hogy az Atya, a Fiú és a Szentlélek működése révén végül is „Isten lesz minden mindenben”. Ez a kereszténység lényege. Minden más: egyház, intézmények, szentségek, szertartások, parancsok, előírások stb. ennek megvalósítására szolgálnak, és annyiban van értelmük, amennyiben ezt elősegítik. A Szentháromság, a Fiú megtestesülése, a Szentlélek küldetése, Jézus halála és feltámadása, hit, szeretet, remény: ezek a szavak kimondják, mi a kereszténység lényegében. Egyházunknak és minden keresztény ember életének olyannak kell lennie, hogy ez a lényeg világosan megmutatkozzék benne. Nem szabad a kereszténységet leszűkítenünk valamely erkölcsi rendszerre vagy előírt szertartások végzésére. *A keresztény ember élámul azon, milyen jó az Isten.* Ezért örül mindenkor és ad hálát mindenért.

2. A Szentírás-központú katolicizmus

Mint minden keresztény felekezet, a katolikus egyház is a Szentírást a Szentlélek sugalmazására írt könyvek gyűjteményeként mindig a legnagyobb tisztelettel övezte. Nehéz volna azonban azt állítani, hogy a katolikus hívek mindennapi életében a Szentírás központi helyet foglalt volna el. A katolikus családok könyvespolcán ott volt ugyan a családi Biblia, legtöbbször mégsem forgatták nagy buzgalommal. Protestáns testvéreink voltak inkább nagy Biblia-olvasók; az ő vasárnapi istentiszteletükben több idő jutott az Ige olvasására és magyarázatára. A katolikus vasárnapi misén inkább az Eucharisztia ünneplésére került a hangsúly; a prédikációk pedig sokszor hittudományi és erkölcstani kérdésekkel foglalkoztak. A hitoktatásban is szabatos meghatározásokat s nem szentírási szövegeket tanítottunk, és vésettünk a gyermekek emlékezetébe. A papképzésben a Szentírást magyarázó órák számánál jóval nagyobb volt a dogmatikai, erkölcstani, egyházjogi és egyháztörténeti kérdéseket tárgyaló szakok óraszám.

A II. vatikáni zsinat ezen a téren gyökeres változást kíván. Jellemző a zsinat szellemiségére már az a tény is, hogy az előző zsinatoktól eltérően okmányainak nyelvezete nem a teológia szaknyelvét, hanem a Szentírás nyelvezetét követi. A legvilágosabban azonban az *istenti kinyilatkoztatásról szóló konstitúció* hirdeti meg ezt az új programot. Idézzük a legfontosabb szövegeket:

„Az egyház a Szentírás könyveit a szenthagyománnyal együtt mindig hite legfőbb szabályának tartotta és tartja, mert ezek az Isten sugalmazására egyszer s

mindenkorra vannak írásba foglalva, és így változatlanul közvetítik magának az Istennek ígését, a prófétaknak és az apostoloknak szavaiban pedig a Szentlélek hangját szólaltatják meg. Ezért a Szentírásnak kell táplálnia az egész egyházi igehirdetést. Áll ez az egész keresztény vallásra is. A szent könyvekben ugyanis a Mennyei Atya végtelen szeretettel siet fiai elé, és beszélget velük. Nagy erő és hatékonyság van az Isten ígésében. Ezért az Isten ígéje az egyház támasza és életereje, az egyház gyermekei hitének szilárdsága, a lélek tápláléka, a lelki élet tiszta és elapadhatatlan forrása.”

„A Krisztus-hívőknek szélesre kell tehát tárni a kaput, hogy hozzáférhessenek a Szentíráshoz. Mivel Isten ígésének mindenkor kezünk ügyében kell lennie, az egyház anyai törődéssel gondoskodik arról, hogy a különböző nyelveken megfelelő és pontos fordítások készüljenek, főleg a szentírási könyvek eredeti szövegei alapján.”

„A Szentírás tanulmányozása legyen mintegy a hit-tudomány lelke. A Szentírás szavából virágozik a lelkipásztori igehirdetés, a hitoktatás és minden keresztény tanítás, amelyben kiváltságos hely illeti meg a liturgiában elhangzó szentbeszédet.”

„Nyomatékosan buzdítja és sürgeti a zsinat a keresztény hívőket, hogy a Szentírás gyakori olvasásával tanulják meg »Jézus Krisztus fönséges ismeretét«. Mert aki nem ismeri a Szentírást, nem ismeri Krisztust.”

Ezek a szövegek átfogó és igényes programot hirdetnek meg. Kívánja a zsinat, hogy minden keresztény hívő olvassa és ismerje a Szentírást. Ennek érdekében szorgalmazza, hogy jó és pontos Szentírás-fordítások készüljenek minden nyelven; s a Szentírás gyümölcsöző olvasásához szükséges magyarázatok és

egyéb segédeszközök álljanak a hívek rendelkezésére. Kívánja, hogy előmozdítsuk az igeliturgiákat; hogy a szentmiséken felolvasandó szentírási szövegeket úgy válogassuk ki, hogy több év leforgása alatt a Szentírás fontosabb részei mind sorra kerüljenek; valamint hogy a szentbeszéd forrása elsősorban a Szentírás legyen.

Nagyon fontos a Szentírás szerepének hangsúlyozása a teológiai oktatásban. A papok teológiai képzéséről a zsinat úgy rendelkezik, hogy a dogmatikus teológiában először a szentírási témák kerüljenek kifejtésre. Tehát nem az egyház dogmáiból kell kiindulni – bár ezek figyelembevétele feltétlenül szükséges –, hanem a Szentírásból. Így lesz a teológia ízes, élő és kiegyensúlyozott.

Igen fontos az is, amit a zsinat a hitoktatásról mond. A hitoktatás a Szentírás szavaiból táplálkozzék! A gyermekek elsősorban a legfontosabb szentírási szövegeket: Jézusnak és apostolainak fontos szavait vessék emlékezetükbe. Így például nem elegendő, ha a gyermekek könyv nélkül tudják a Tízparancsolatot. Vessék emlékezetükbe a szeretet kettős főparancsát (Mt 22,37-40), Jézus új szeretetparancsát (Jn 15,13), a Hegyi beszéd nyolc boldogságát (Mt 5,3-10), az ellenségszeretetről szóló jézusi tanítást (Mt 5,43-45), a hitről és a szeretetről szóló Szent Pál-i szövegeket (1Kor 13), János evangéliumának és első levelének legfontosabb szövegeit, mindennek fölött azt, hogy „az Isten szeretet” (1Ján 4,8).

A Szentírás fordítására vonatkozólag a zsinatnak egy rövid mondata váltott ki hatalmas visszhangot. Eszerint katolikus és nem katolikus keresztények közösen készíthetnek Szentírás-fordításokat. A reformáció óta a protestánsok és a katolikusok egymástól függetlenül készítették Szentírás-fordításokat, és kölcsönösen azzal vádolták egymást, hogy felekezeti okokból

részrehajlóan fordították a szövegeket. A katolikus egyház sokáig szigorúan tiltotta nem katolikus Szentírás-fordítások használatát, a protestánsoknak pedig eszükbe sem jutott, hogy katolikus Szentírás-fordításokat használjanak. Az ökumenikus mozgalom eredményeképpen azonban ez az áldatlan állapot megszűnőben van. Ma már komoly Szentírás-tudósok felekezeti előítéletek nélkül nyúlnak a Bibliához, csak arra törekedve, hogy minél pontosabban adják vissza a szövegek értelmét. A keresztények egységét előmozdító római titkárság és a protestáns Egyesült Biblia Társaság közös szabályzatot dolgozott ki közös fordítások készítésére. Ennek alapján ma már több száz nyelven létezik közös Biblia-fordítások.

Magyarországon is sürgősen szükség lenne egy közös bibliafordításra. Ezen a téren nagyon is lehetséges az együttműködés.

Azonban addig is, amíg egy ilyen új fordítás elkészül, kövessük a zsinatnak a Szentírás-központúságra vonatkozó tanítását. Isten megáld érte.

3. Közösségi, érthető, élményszerű liturgia

Liturgiának nevezik az egyház nyilvános és hivatalos istentiszteleti szertartásait. A keresztény liturgia központját a Jézus által alapított szentségek képezik, s ezek közül legfontosabb a keresztség és az úrvacsora (szentmise). A római katolikus egyházban a múltban a szentmise, a szentségek szertartásai, a többi liturgikus szertartás és ima a római hatóságok által a legapróbb részletekig meghatározott egységes formában, latinul történt. Sok szépség volt ezekben a szertartásokban, de már századunk elejétől több országban megindult a hívek és papok körében egy mozgalom azzal a céllal, hogy a liturgiát a mai ember számára érthetőbbé, élményszerűbbé, ezáltal még szebbé tegye. A római hatóságok azonban nem tudták magukat rászánni a liturgia gyökeres megújítására. Csak a II. vatikáni zsinaton történt meg a nagy áttörés.

A liturgia reformjára vonatkozó legfontosabb pontok:

1. A liturgia lényegét a zsinat Jézus halálának és fel-támadásának üdvhozó eseményéből kiindulva fejtí ki. Ebből a krisztusi eseményből született meg az egyház mint kegyelemközvetítő alapszentség. A liturgia Jézus papi szolgálatának gyakorlása: benne érzékelhető jelek jelzik és meg is valósítják az ember megszentelését; Jézus és egyháza egyúttal nyilvános istentiszteletet mutat be az Atyának.

Krisztus megbízásából az egyház végzi azokat a szertartásokat, melyek által a hívő ember Krisztussal

egyesül. A keresztségben az emberek Krisztussal meghalnak és feltámadnak; megkapják az Atya gyermekeként a fogadott fiúság Lelkét. A szentmisében, Jézus halálának és feltámadásának emlékűnnepén a keresztség áldozat lesz jelenlévő valóság: Krisztus húsvétjának lakomája, melyben Krisztust vesszük magunkhoz, lelkünk megtelik kegyelemmel és megkapjuk az örök élet zálogát.

Nem parancsolatok, jogi előírások vagy aprólékos szabályok képezik tehát a liturgia lényegét, hanem Krisztus halálának és feltámadásának szentségi megjelenítése és az abban való személyes részesedés.

2. Azért hatásosak a liturgikus szertartások, mert Krisztus valóságosan jelen van e cselekményekben. Jelen van az egybegyűlt hívőközösségben, jelen van a Szentírás felolvasott igéjében, jelen van a misét végző, szentségeket kiszolgáltató papban, és kiváltképpen jelen van az Oltáriszentségben. A zsinat már nem korlátozza a feltámadott Jézus jelenlétét az Oltáriszentségre: Jézus ezer módon velünk van, amint megígérte, a világ végéig. A liturgiában az élő Jézus jelenlétét és működését különösképpen megtapasztaljuk.

3. A liturgiában a közösséget kell mindenkor szem előtt tartani: ez leginkább a hívek tevékeny jelenlétében fejeződik ki. Azelőtt a papok mindig egyenként miséztek, a keresztlőkön csak a szűk rokonság vett részt, és így tovább. A zsinat megengedte a papok közös misézését; sürgeti, hogy az egész közösség vagy legalább annak jelentős része vegyen részt a keresztelési szertartáson: az új misekönyvben és szertartáskönyvekben meg vannak jelölve a papé mellett a többi résztvevő szavai és cselekményei.

4. Kívánja a zsinat, hogy a liturgikus szertartásokba minden résztvevő tudatosan és tevékenyen kapcsolódjon bele. E célból megengedték, hogy a szövegeket, leg-

alább részben, ne latinul, hanem a nép nyelvén mondják. VI. Pál pápa jóvoltából a zsinat után már nemcsak a liturgia egyes részeit, hanem valamennyi szövegét a nép nyelvén imádkozzák.

A szembemisézés is a közösségi, tudatos és tevékeny részvételt akarja elősegíteni. A liturgia ettől nem válik előadássá, a szertartás vezetője nem a hívők számára „mondja fel” az imádságokat. Amikor megszólítja „irgalmas Atyánkat”, akkor az valóban az irgalmas Istenhez folyamodó könyörgés.

A szentmise lényegét tudatosan megértő részvétel előmozdítására „*nagyon kívánatos, hogy a hívek ugyanabban a szentmisében átváltoztatott szentostyával áldozzanak.*” Kár, hogy e harminc éve tartó sürgetés ellenére ezt a kívánalmat még nagyon sok helyen nem teljesítik, és rendszeresen a szentségházból elővett, más misékből megmaradt szentostyákkal áldoztatnak.

5. A zsinat *feloldotta* a római liturgia *merev egyformaságát*. Egyes országok és kultúrák egyházainak püspökei kérelmezhetik, hogy a liturgikus szövegek és mozdulatok jobban alkalmazkodjanak a különböző népek lelki igényeihez és kultúrájához. A legbátrabb változatot Zaire egyházának püspökei vezették be: az általuk előkészített és a római hatóságok által jóváhagyott mise olyan, mint egy afrikai népünnepély, dobpergéssel, énekkel, táncsal, nagy vidámsággal.

6. A Szentírást jobban kell értékelni a liturgiában: változatosabbak legyenek az olvasmányok, úgy, hogy a Szentírás legfontosabb szövegei több éves ciklusban sorra kerüljenek a szentmisén.

7. A fentiek megvalósítása céljából szakemberek segítségével dolgozzák át a *misekönyvet* és minden más *szertartáskönyvet*.

A zsinat után ezeknek az elveknek alapján megszületett az új római katolikus liturgia. Sok helyütt, legin-

kább a missziós országokban nagy áldásnak bizonyult ez a reform. A régi keresztény országokban azonban nem egyszer meg nem értésre talált. Itt még ma is vannak, akik ragaszkodnak a megszokott, számukra kedves formákhoz. Igaz, hogy az új szövegek és dallamok nyelvi és művészi szempontból nem mind kifogástalanok, és egyes papok felelőtlen túlzásai olykor némelyeket megbotránkoztatnak, de az inga lassan helyrebillen. A liturgia reformja még nem fejeződött be. Még sok-sok imára, türelemre, igyekezetre lesz szükség, hogy megtaláljuk azt az istentiszteleti módot, amely legjobban megfelel a kereszténység lényegének a huszonegyedik században. Velünk a Szentlélek. Legyünk bizalommal!

4. Az egyház Isten vándorló népe

A II. vatikáni zsinat által kiadott okmányok között talán a legfontosabb az egyházzal szló konstitúció. Ennek a szép okmánynak második fejezete viseli *Az Isten népe* címet. Érdekes e fejezet keletkezésének története. Az okmány eredeti tervezetében az első fejezet az egyház misztériumáról szlólt, és gyönyörűen fejtette ki, miképpen születik meg az egyház mint Krisztus misztikus teste az örök Atya üdvözítő tervéből, Fiának, Jézus Krisztusnak és a Szentléleknek küldetése által. A 2. fejezet az egyház vezetőségéről, a püspökökről és a papokról, a 3. pedig a világi hívekről szlólt volna. A zsinati tárgyalások alatt azonban a belga *Suenens bíboros* a következő indítványt tette: „Nagyon tetszik az első fejezet, mely az egyháznak a Szentháromság egy Istennel való kapcsolatát fejt ki. Azonban azt javaslom: mielőtt külön-külön beszélénk az egyházi vezetőkről és a világiakról, illesszünk be egy fejezetet, melyben kifejtjük mindazt, ami az egyház valamennyi tagjában közös. Sok fontos dolgot kell mondanunk az összegyházról, mely *Isten vándorló népe az újszövetségben*.”

A bíboros indítványát a zsinat elfogadta, és így született meg a konstitúció új 2. fejezete, amely az egész okmány legszebb részévé lett. E fejezet főbb gondolatait foglaljuk össze.

Az ószövetségben is volt egy választott népe Istennek: Izrael népe. Az újszövetségben minden nemzetből gyűjti egybe az Isten gyermekeit, hogy a Szentlélek által ötvözödjenek Isten új népévé. E nép feje Krisztus; minden tagja Isten gyermekeinek méltóságával és sza-

badságával rendelkezik; szívükben ott lakik a Szentlélek. E népnek törvénye a krisztusi parancs: Szeressetek úgy, ahogy én szerettelek titeket. E nép célja pedig Isten országa, melyet terjesztenünk kell itt a földön, amíg maga az Isten tökéletessé nem teszi a világ végén. Krisztus ebben az egyházban egyeseket pásztoroknak rendelt mások szolgálatára, mégis teljesen egyenlő minden hívő méltósága és tevékenysége közös feladatokban, Krisztus testének építésében.

Látjuk, hogy a II. vatikáni zsinat szerint az egyházat nem piramisként kell felfogni, melyben egyesek csak parancsolnak, mások pedig csak engedelmeskednek, hanem egy nagy családként, melyben mindenkinek megvan a Krisztus által neki adott aktív szerepe.

Hangoztatja a zsinat, hogy valamennyi hívő részesül Krisztus papi küldetésében. A hívek ún. „királyi papságuk” (1Pét 2,4-10) révén közreműködnek a szentmise felajánlásában; a szentségek vételével, az imádsággal, életük tanúságával és tevékeny szeretetükkel gyakorolják papságukat. Részesül valamennyi hívő Krisztus prófétai küldetésében is. Ez egyfelől azt jelenti, hogy a Szentlélek által adott „hitérzékkel” rendelkeznek, és ezért az összegyház nem tévedhet hitében. Másrészt pedig azt jelenti, hogy Krisztus valamennyi hívőt küldi, hogy hirdessék az evangéliumot és terjesszék hitüket. Nem pápai, püspöki vagy plébánosi küldetés révén terjesztik tehát az egyház tagjai a keresztény hitet, hanem a keresztségben közvetlenül Krisztustól kapott isteni küldetés alapján.

Ezenkívül a zsinat szerint a Szentlélek sajátos kegyelmi adományokat, karizmákat is osztogat valamennyi hívőnek, melyekkel alkalmassá teszi őket a különféle feladatok ellátására. Mindenkinek joga és kötelessége, hogy ezeket a karizmákat az egyházi közösség és a társadalom javára használja. Az egyházi elöljárók-

nak feladata, hogy e kegyelmi adományok valódiságát felülvizsgálják. Ugyelniük kell azonban mindig arra, hogy ne oltsák ki a Szentlélek működését, hanem gyümölcsöztessék és összehangolják a Szentlélek adományait a közösség javára.

Az Isten népének adott isteni adományokat tehát hála-
lással felsorolja a zsinat, mégsem fest eszményi képet az egyházzal. Elismeri, hogy az egyház bűnösöket foglal magába, és ezért állandó megtisztulásra szorul. Elismeri, hogy megpróbáltatásokon és bajokon keresztül vezetnek útjai, és szüntelenül meg kell újulnia a Szentlélek ösztönzései szerint. Nem célba ért egyház vagyunk, hanem *vándorló* egyház. A vándorlás mindig veszélyes és fárasztó. Új tájak nyílnak meg előttünk, új akadályokkal kell megküzdenünk, de nem félünk, mert velünk vándorol maga az Úr.

Istennek e népe – mondja a zsinat – a föld minden nemzetéből toborozza tagjait, felkarolja a nemzetek hagyományait, szokásait, értékeit. Ideálja nem az egyformaság, hanem a változatos sokaság harmonikus egysége.

Az egyházat Isten vándorló népeként értelmező fenti felfogás szép és dinamikus egyházképet terjeszt eléink. S nem jelenti azt, hogy a magukat Isten népének tekintő katolikusok ezzel minden más embert kizárnak ebből a közösségből. A zsinat szerint ugyanis „különféle módon Isten népének egységéhez tartoznak vagy ehhez vannak rendelve mind a katolikus hívők, mind Krisztus más hívei, mind pedig kivétel nélkül valamennyi ember, akiket az Isten kegyelme az üdvösségre hív.”

Tehát különböző fokozatokban kapcsolódnak az emberek Isten népéhez. A katolikus hívők így: „Az egyház közösségébe azok épülnek be teljesen, akik Krisztus Lelkét hordozván magukban, elfogadják az

egyház egész rendjét, és a hitvallás, a szentségek, az egyházkormányzat és az egyházi közösség kötelékei által kapcsolódnak össze Krisztussal, ki az egyházat a pápán és a püspökökön át kormányozza.” Figyelemre méltó, hogy a zsinat az egyházba való „teljes beépüléshez” megkívánja nemcsak az egyház látható szervezetébe való bekapcsolódást, hanem azt is, hogy az illető ember szívében Krisztus lelke, a Szentlélek lakozzék. Az olyan katolikus, akinek szívében nincs szeretet – hiszen ez a bennünk lakozó Szentlélek „gyümölcse” (Gal 5,22) –, az az egyházhoz tartozik ugyan, de semmiképpen sem tökéletesen, hiszen hiányzik belőle a Krisztus által az egyháznak adott legnagyobb kincs: a Szentlélek, a szeretet Lelke. A nem-katolikus keresztények is az Isten népéhez tartoznak, és őbennük is munkálkodik a Szentlélek, bár meggyőződésünk szerint híjával vannak néhány olyan elemnek, melyeket Krisztus egyházának szánt.

A nem-keresztényekre az áll, hogy az egyházhoz vannak „rendelve”. Ez azt jelenti, hogy Krisztusra, és az ő üdvözítő működését az egész emberiségért felajánlott szentmisével és imával folytató egyházra való tekintettel minden ember közelében ott van az Isten, és így azok is, akik nem ismerik Krisztust, de a nekik adott isteni kegyelem hatására lelkiismeretük szerint Isten akaratának teljesítésére törekednek, elnyerhetik Krisztusban az örök üdvösséget.

A zsinat tágra nyitotta szívét, és senkitől sem tagadja meg az üdvözülés lehetőségét, hiszen tudja, hogy „Isten azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön” (1Tim 1,4). Ugyanakkor azonban tanítja: Isten akarata szerint szüntelenül kell terjesztenünk az evangéliumot, hogy minden ember tudatosan is megismerje és kövesse Üdvözítőjét.

Az egyházzal szóló konstitúció gyönyörű szavát

idézzük végül: „Imádkozik és dolgozik az egyház, hogy az egész széles világ Isten Népévé, az Úr Krisztus Testévé és a Szentlélek Templomává váljék, és Krisztusban, a mindenség fejében, mindennek Teremtőjének és Atyjának megadassék minden tisztelet és dicsőség.”

5. A testületiség elvét megvalósító egyház

A II. vatikáni zsinat ülésein az egyházi testületiség elvének értelméről és érvényesítéséről folytak a leghevesebb viták. Mi volt a probléma? A Szentírásból tudjuk, Jézus 12 apostolt választott ki. Ők képezték az apostolok testületét. Testületüket fejezi ki a Szentírásban gyakran előforduló „a tizenkettő” elnevezés. Azt is tudjuk, hogy Jézus az apostolok közül Pétert tette meg az egyház sziklájává, rábízta nyájának gondját. A katolikus egyház hitéhez hozzátartozik, hogy a püspökök az apostolok utódai, a római pápa pedig Péter utódja.

Amikor az egyház szervezete megszilárdult, általánossá vált a szokás, hogy a városok, később az egyházmegyék lelkipásztori vezetését egy-egy püspök végezte, a püspököt pedig a papok (presbíterek) segítették feladatának elvégzésében.

A katolikus egyházban a hangsúly mindinkább a pápa egyetemes feladatára és az egyes püspököknek egyházmegyéjükre szűkített feladatára esett; kevés figyelmet szenteltek viszont annak, hogy a püspököknek mint testületnek, valamint a papoknak mint testületnek mi a feladatuk. A pápa szerepére vonatkozólag ezt a szemléletmódot nagyon felerősítette a múlt században tartott I. vatikáni zsinat, mely dogmaként hirdette ki, hogy a pápa az egyháznak teljhatalommal rendelkező látható feje, de mielőtt a püspökök szerepét megtárgyalhatták volna, a hirtelen keletkezett háborús veszély miatt félbe kellett szakítani e zsinatot. A téma újratárgyalására egészen a II. vatikáni zsinatig nem ke-

rült sor: így a pápával szemben a püspökök szerepe háttérbe szorult.

A II. vatikáni zsinaton pótolták, ami az elsőn elmaradt. Tárgyalásaik következtetése: A római pápát megilleti a legfelsőbb, egyetemes hatalom az egyházban, de a pápával egyesült püspökök testülete szintén hordozója az egész egyházra kiterjedő legfőbb hatalomnak. Amikor *hatalomról* van szó, természetesen nem politikai hatalomra kell gondolnunk, hanem a keresztény hit hivatalos tanítására és a hívek jópásztori vezetésére kapott hatalomra. A püspöki testület ezt a hatalmat gyakorolja például az egyetemes zsinatokon.

Minthogy egyetemes zsinatokat ritkán szoktak tartani, vélhetjük, hogy ez az egész kérdés nem is olyan fontos. Azonban azáltal, hogy a testületiség elvére felfigyelt a zsinat, sok mindenben megváltozott az egyház képe. Ma az egyes püspökök tudják, hogy nem csak saját egyházmegyéjükkel kell törődniük, hanem mint az összegyház püspöki testületének tagjai, felelősek az összegyházért is. Ennek a felelősségnek a gyakorlása végett jött szokásba, hogy a világ püspökeinek megválasztott képviselőit a pápa három évenként Rómába hívja, az ún. püspöki szinódusra, amelyen az összegyház fontos kérdéseit közösen megbeszélik. Ugyancsak a zsinat után jött szokásba, hogy minden országban megalakult a püspöki kar, melynek tagjai rendszeresen üléseznek az országos egyházi problémák megoldása érdekében. Megalakultak a püspöki karok titkárságai és a különböző püspökkari bizottságok tervek kidolgozására, ügyek intézésére. Egyes országok püspöki karai az elmúlt évtizedekben igen élénk tevékenységet fejtettek ki, és fontos nyilatkozatokban szóltak hozzá a mai világ égető problémáihoz.

A püspöki karok szerveződése tovább folytatódott, és megalakultak a nagy világrészek püspöki karainak

szövetségei: például a latin-amerikai püspöki karok szövetsége, melynek nyilatkozatai a szegények pártján álló egyház feladatait hirdették meg. Óriási hatásuk volt, főként Dél-Amerikában. Ugyancsak fontos nyilatkozatokat adott ki az ázsiai püspöki karok és az afrikai püspöki karok szövetsége. Az európai püspöki karok szövetsége a kommunizmus összeomlása utáni új helyzet megtárgyalására tartott igen jelentős összejevetelt.

Napjainkban tehát az egyes püspökök látóköre kitágult: már nemcsak a helyi egyházmegye keretén belül gondolkodnak, hanem az összegyház és az összembe-
riség kérdései foglalkoztatják őket. A püspököknek természetesen bele kell tanulniuk ebbe a tágabb szerepkörükbe, és ehhez idő kell. De már tapasztalhatjuk a fejlődést. Az is szükséges lesz, hogy pontosabban elhatárolják a pápát egyházkormányzásában segítő római hatóságok és a püspöki kar hatás- és feladatkörét. Ha ez megtörténik, akkor a püspökök testületének felértékelése új energiákat mozgósít az egyházban, és ahhoz is hozzájárul majd, hogy minden nép és nemzet a maga sajátos módján élje és alakítsa – a nagy katolikus, egyetemes egységen belül – saját keresztény életét.

Az egyes egyházmegyéek papjaira vonatkozólag a zsinat azt tanítja, hogy ezek a papok egy papi testületet (presbitériumot) alkotnak püspökük vezetése alatt. Ebből következően a zsinat természetesnek tartja, hogy az egy egyházmegyében dolgozó egyházmegyés és szerzetespapok egymást szeressék, segítsék, támogassák, annak tudatában, hogy ugyanazt a papi szolgálatot teljesítik.

A papi testület képviselőszerve az egyházmegyei papi tanács. E tanács tagjainak legalább felét a papok választják. A tanács feladata, hogy a püspököt segítse

az egyházmegye vezetésében, azonban csak tanácsadói joggal rendelkezik.

A papok testületére vonatkozólag a zsinat nem dolgozott ki részletes tanítást, és ezért a zsinat után ennek a testületnek a működése nem változott meg annyira, mint a püspököké.

Minthogy a fentiekben közvetlenül csak püspökökről és papokról volt szó, azt gondolhatnánk, hogy a testületiség elvének újrafelfedezése nem érinti közelről a világi hívek életét. Azonban a testületiség elvének hangoztatásakor valójában az ún. zsinati elv felértékeléséről van szó, melynek a jövőben igen nagy hatása lesz a katolikus egyház egészére. A magyar *zsinat* szó nem más, mint a görög *szinodosz* szónak magyaros kiejtése, mely *összejövettel* jelent. A keresztényeknek kezdettől fogva az a szokásuk, hogy *összejönnek* istentisztelet céljából. Akik pedig így összejöttek, azoknak szívében a Szentlélek lakik, és a Szentlélek különböző kegyelmi ajándékaival vannak felruházva. Ezért amikor ők imádságos lélekkel valamiről tanácskoznak és valamit elhatároznak, akkor nagyon valószínű, hogy az megfelel a Szentlélek akaratának. Gyönyörű példa erre az apostolok vezetése alatt egybegyűlt jeruzsálemi zsinat, melyben az apostolok, presbiterek (papok) és hívek közös döntésüket a következő szavakkal közölték az antióchiai keresztényekkel: „A Szentlélek és mi úgy látjuk jónak, hogy ne rakjunk rátok több terhet a szükségesnél” (ApCsel 15,18). A *Szentlélek és mi* – milyen merész állítás! De megfelel az igazságnak. Nemcsak egyes előljárók számítanak az Igazság Lelkének segítségére, hanem a keresztség vagy a papszentelés vagy a püspökszentelés által létrejött közösségek, testületek is.

Ezért hívtak össze, illetve készítenek elő napjainkban világszerte egyházmegyei zsinatokat, hogy így az

„Isten sokrétű bölcsessége” (Ef 3,10) nyilvánuljon meg, és teremtsen pezsgő, friss életet az egyház minden szintjén.

A nem-katolikus keresztény egyházi közösségek (protestánsok, görögkeletiek) a zsinati elvet már régen alkalmazzák. Igaz, hogy az ő tapasztalataikból megtanulhatjuk a zsinati eljárással járó nehézségeket is. Az emberi gyöngeség miatt születhetik belőle pártoskodás, szakadás, döntésképtelenség. Tehát a zsinati elvet a Krisztus által egyeseknek (a pápának, a megyéspüspöknek) adott különleges megbízatás elvével kell összhangba hozni. Ha ez sikerül, akkor a zsinati elv a *sokféleiséget*, a pápa, illetve a püspökök szolgálata az *egységet* fogja biztosítani. Így virágzik majd az egy gyökérből, Krisztusból sarjadt egyház mint a Szentlélek ezerszínű virágoskertje.

6. A helyi egyház fontossága és az inkulturáció

A hitvallásban megvalljuk: „Hiszem az *egy, szent, katolikus, apostoli egyházat*.” Ezért lepődnek meg az emberek, ha észreveszik, hogy a Szentírásban nemcsak egyes, hanem többes számban is előfordul az egyház szó. Pedig mindkettő helyes és szükséges. Létezik az Istennek az *egy, egyetemes egyháza*, amely Krisztus egy teste és a Szentlélek egy temploma (Ef 4,4-13). De mindenütt, ahol hitben, reményben és szeretetben élő keresztények gyűlnek össze az Úr asztala köré, ott is *Isten egyháza* valósul meg.

A katolikusokban a II. vatikáni zsinat előtt ez alig tudatosult. Ezért hangoztatták annyira az egyformaságot. Latinul miséztek mindenütt, egységesítették az istentisztelet rendjét, egy és ugyanazon tananyag szerint képezték a papokat, minden teológiai oktatás számára előírás volt Aquinói Szent Tamás gondolatrendszerének követése. Ezt az egyformaságot oldja fel a *helyi egyházak* egyedülálló szerepének újrafelfedezése.

Az egyházzól szóló zsinati konstitúció szerint: „Krisztusnak az egyháza valóságosan jelen van a hívők valamennyi törvényes helyi közösségében. Ezeket a pásztoraikhoz ragaszkodó közösségeket is egyházaknak nevezi az újszövetségi Szentírás. A maguk helyén ugyanis ők az Istentől meghívott új nép. Ezekben a közösségekben – jóllehet gyakran kicsinyek, szegények vagy szétszórtságban élnek – jelen van Krisztus, az ő ereje kapcsolja össze az egy, szent, katolikus és apostoli egyházat.”

A helyi egyház tehát nem valami nagyvállalat *fiókküzlete*. Vállalatok fiókküzlete csak afféle kirendeltség. Az egyház esetében azonban annak minden kincse jelen van a szentmisét végző helyi közösségben: jelen van Krisztus, jelen van a Szentlélek, árad az Atyaisten kegyelme, él az emberek szívében a hit, remény, szeretet, növekszik bennük az örök élet; a miséző pap révén ez a közösség kapcsolatban van a püspökkel, aki tagja a pápával egybekapcsolt püspökök testületének.

A helyi egyházközségek fontosságának hangsúlyozása mellett a zsinat hangsúlyozta az ún. részegyházak (=egyházmegye vagy egyházmegyék csoportja) szerepét is. **Bennük és belőlük valósul meg az egy és egyetlen katolikus egyház** – mondja a zsinat.

A részegyházak és a helyi egyházak fontosságának felfedezése vezet el az ún. *inkulturáció* elvéhez. A zsinati okmányokban ugyan még nem fordul elő ez a kifejezés, de a zsinat utáni teológia e szóval jelzett tartalma már igen. A kultúra a világnak az a része, amelyet az emberek teremtettek meg eszükkel, akaratukkal és tevékenységükkel; magában foglalja a nyelvet, az irodalmat, a művészetet, a tudományt, a szokásokat, a hagyományokat stb. Az európaiak sokáig éltek abban a tévhitben, hogy egyetlen „kultúra” van: a görög-római kultúra és a kereszténység összeolvadásából született európai kultúra. Napjainkban azonban végre számolunk azzal – amit éleslátó emberek már régen tudtak –, hogy sokféle kultúra létezik. Minden nemzetnek és minden kornak megvan a maga sajátos kultúrája. Minthogy minden ember gondolat- és érzésvilágát mélyen meghatározza az ő saját kultúrája, ezért van szükség arra, hogy a *kereszténység* minden nép kultúrájában *mintegy „testet öltjön”*: annak a kultúrának nyelvén és fogalmaival fejezze ki az evangélium tanítását, és ala-

kítsa ki a keresztény életet. Ezt jelöli az *inkarnáció* (megtestesülés) szó mintájára alkotott *inkulturáció* kifejezés.

Az egyház missziós tevékenységéről szóló zsinati határozat ezt a feladatot így fejtí ki: „A fiatal egyházak népük szokásaiból és hagyományaiból, bölcsességéből és tudományából, művészetéből és készségeiből átveszik mindazt, ami hasznos a Teremtő megdicsőítésére, az Üdvözítő kegyelmének szemléltetésére és a keresztény élet helyes kialakítására. E cél eléréséhez szükséges, hogy minden nagyobb kultúrkörben szorgalmazzanak olyan teológiai vizsgálódást, amely újra föl kutatja – az egyetemes egyház Hagyományának fényénél – az Isten által kinyilatkoztatott, a Szentírásban feljegyzett, az egyházatyák és a tanítóhivatal által magyarázott (isteni) tetteket és szavakat. Így érthetőbbé lesz, hogy a népek bölcséletét és bölcsességét figyelembe véve mily utakon juthatunk el a hit megértésére, és hogy miképpen lehet összeegyeztetni a népek szokásait, életfelfogását és társadalmi rendjét az isteni kinyilatkoztatásban feltárt erkölccsel. Ez a vizsgálódás fogja megnyitni az utakat az egész keresztény élet mélyebb alkalmazkodása felé. Ily módon elkerülhetünk mindenféle szinkretizmust (váláskeverést) és hamis partikularizmust (egyedieskedést), a keresztény élet pedig jól belesimul majd minden kultúra sajátos szellemébe, és az egyes hagyományok minden egyes népcsaládnak az evangélium fényével megvilágított sajátos tulajdonságaival együtt beépülnek a katolikus egységbe.”

Amint az egyházzról szóló zsinati okmányból kitűnik, a fentebbiek nemcsak a missziós országokra, hanem minden népre és nemzetre állnak. A katolikus egyház ideálja nem az egyformaság, hanem a különbözőségek harmonikus egysége. Hiszen Isten szereti a különbözőséget. Ezért teremtett például olyan sokféle embert. Csak

a gőgös nem képes elviselni, ha valaki mást gondol, másképp viselkedik, mint ő. A diktatúrák ünnepein ezért láttuk és látjuk azt a borzalmas egyformaságot. Mindenki ugyanabban az egyenruhában jár, mindenki ugyanazt a jelszót kiabálja. Ez nem a szeretet világa. *A szeretet örül annak, ha a másik emberben a sajátjától különböző értéket fedez fel, örül, hogy gazdagodhatik általuk.*

Ma a katolikus egyház ilyen nyitott szívű szeretetközösség akar lenni. Bármilyen szép is a latin nyelv, bármilyen bölcs is Szent Tamás gondolatvilága, vannak az emberiségnek más kincsei is. Létezik az európai kultúrán kívül egészen más, értékes indiai, kínai, japán, afrikai stb. kultúra. Ezeknek a népeknek is joga, hogy a Teremtő és a kezdettől bennük működő Szentlélek jóvoltából alkotott kincseiket, hagyományaikat, erkölceiket, szokásaikat magukkal hozzák az egyházba. A krisztusi szeretet ezeket a kincseket áthatja, megneemesíti, a tévedéseket kiostálja, és valamennyi népből és nemzetből egy nagy, egyetemes szimfóniát hoz létre az Isten dicsőségére.

A zsinat utasításai szerint a missziós országokban már meg is indult az inkulturációra való törekvés. Születőben vannak indiai, afrikai, japán stb. teológiák és liturgiák. Ez teljesen jogos. Az ókorban is egymás mellett létezett a görög és a latin egyházatyák teológiája, és azon belül még számos különböző teológiai irányzat, és voltak latin, görög, szír, kopt, örmény stb. liturgiák. Tehát ma legalább ekkora változatosságra van szükség, hogy a keresztény hit és szeretet valóban minden nép sajátjává legyen.

A magyar katolicizmus számára is feladat a kereszténység inkulturációja. Ez részben már megvalósult, hiszen a magyar mindig magyar módra élte meg a keresztény hitet. De még sok a tennivaló. Igazán magyar

teológia még nem létezik. A jogos különbözőség nem vezethet azonban az alapvető egység elhanyagolásához. Főleg a kelet-közép-európai térségben fenyeget a veszély, hogy a különbözőség kölcsönös elutasításhoz és haraghoz vezet. Ezt csak akkor kerülhetjük el, ha mindenkiben él a kölcsönös szeretet, s az egész világ keresztényeit egy test tagjainak tekintjük. „Szeretetedet terjeszd ki a föld határáig, ha Krisztust szeretni akarod, hiszen az ő tagjai ott vannak mindenütt” – mondta Szent Ágoston. Így lesz eggyé a sokaság.

7. Minden keresztény hivatott az életszentségre

Az egyházzal szülő konstitúció 5. fejezetének címe: „Az egyházban mindenki hivatott az életszentségre”. A fejezetben ez a magyarázat áll: „Az egyházban mindenki hivatott az életszentségre Pál apostol szava szerint: »Az Isten akarata, hogy szentek legyetek.« (1Tessz 4,3) Az Úr Jézus, minden tökéletesség isteni mestere és példaképe, minden tanítványát együttesen és egyenként meghívta az életszentségre, melynek ő a szerzője és bevezetője: »Legyetek tökéletesek, amint mennyei Atyátok tökéletes« (Mt 5,48). Ugyanis mindegyikükre elküldte a Szentlelket, aki belülről arra indítja őket, hogy szeressék Istent teljes szívükből, teljes lelkükből, teljes elméjükből és minden erejükből (vö. Mk 12,30), és hogy úgy szeressék egymást, ahogyan Krisztus szerette őket (vö. Jn 12,34; 15,12). Krisztus követői a hit keresztségében igazán Isten gyermekei és az isteni természet részesei, és így valóban szentté lettek. Következésképpen az ajándékba kapott megszentelődést – Isten segítségével – életmódjukkal kell megtartaniuk és tökéletesíteniük. Mindenki számára világos tehát, hogy bármilyen rendű és rangú keresztény hivatott a keresztény élet teljességére és a tökéletes szeretetre.”

Volt olyan kor az egyház történelmében, amikor úgy vélték, hogy ha valaki „tökéletes” akar lenni, el kell hagynia családját, mindenét, és szerzetesként kell élnie. Ennek alátámasztására főként Jézusnak egy gazdag ifjúhoz intézett szavait szokták idézni: „Ha tökéletes

akarsz lenni, add el, amid van, az árát oszd szét a szegények között. Aztán gyere és kövess engem!” (Mt 19,21)

Ha azonban figyelmesen olvassuk az evangéliumokat, látjuk, hogy Jézusnak *kétfajta* tanítványa volt. Voltak olyanok, akiket az apostolok módjára arra hívott meg, hogy elhagyják otthonukat, családjukat, vagyonukat, mindenüket, és úgy kövessék őt. De voltak olyanok is, mint például Lázár és nővérei, akik otthonukban maradhattak, folytathatták családi életüket, és mégis nagyon kedves tanítványai voltak az Úrnak. Az ősegyházban is megtalálható ez a kétfajta keresztény: a legtöbben folytatták addigi foglalkozásukat, házas- és családi életüket, így éltek hitben, reményben és szeretetben. De voltak olyanok is, mint például a vándorpróféták és vándortanítók, akik teljes szegénységben és családi kötelekektől mentesen hirdették az evangéliumot, ahol csak megfordultak. Ez a kétfajta keresztény jól kiegészítette egymást: egyfelől a vándortanítók mindent feláldozó buzgósága lelkesítette a helyi keresztény közösségeket, másrészt a helyi közösségek adtak szállást a vándortanítóknak és támogatták őket áldozatos munkájukban.

A középkorban terjedt el az a nézet, hogy csak a szegénységben, szüzességben és engedelmisségben élő szerzetesek járnak a keresztény tökéletesség útján, a világi dolgokkal foglalkozó házasemberek pedig éppen csak bejuthatnak a mennyországba. Persze mindig elismertek kivételeket is: így például az egyház a házasságban élő és országának kormányzásával foglalkozó István királyunkat is szentté avatta. De összehasonlíthatatlanul több szerzetes volt a szentté avatottak között, mint világi.

Az egyházat Isten népének és családjának tekintő II. vatikáni zsinat ezzel szemben a minden tanítványát tökéletességre hívó Jézus szavára teszi a hangsúlyt, és

utána egyenként felsorolja, miként juthatnak el a tökéletes szeretetre püspökök, papok, papnövendékek, hitvestársak, szülők, özvegyek, magányosok, dolgozók, betegek, szenvedők és minden keresztény.

Jól megérthetjük a zsinatnak ezt a tanítását, ha összevetjük Máté evangéliumának fent idézett szövegét Lukács evangéliumának párhuzamos szövegével, mely Jézus mondását kissé más formában idézi. Míg Máténál Jézus így fogalmaz: „legyetek tökéletesek, mint mennyei Atyátok tökéletes”; addig Lukácsnál így szól: „legyetek irgalmasok, amint Atyátok is irgalmas” (Lk 6,36). A két változat tökéletesen megfelel egymásnak. A keresztény tökéletesség ugyanis az irgalmas szeretetben áll. Így megértjük, miként hívhatja Jézus *minden* tanítványát a tökéletességre. Ha a tökéletességhez arra lenne szükség, hogy sokat böjtöljünk, sokat imádkozzunk, nehéz tanulmányokat folytassunk, ne házasodjunk meg, ne legyenek gyerekeink, akkor bizony lehetetlenség lenne a legtöbb keresztény számára a „tökéletesség”. De ha a tökéletesség abban áll, hogy teljes szívvel és lélekkel szeressünk, akkor senki sem mondhatja, hogy erre ő képtelen.

Azazhogy igenis meg kell vallania, hogy erre ő a saját erejéből képtelen, de azt is meg kell vallania, hogy megkapta Istentől a Szentlelket, a szeretet Lelkét, aki belülről indítja kitartó és mindenkit átölelő szeretetre. Olyan a Szentlélek, mint egy mindig friss, bőven áradó forrás, mindig lobogó tűz, mindig fiatalosan fújó szél. Ha a hit és ima révén kapcsolatban maradunk az Istennel, akkor állandóan tapasztalni fogjuk magunkban a Szentléleknek ezt a szeretet-energiáját, mely „mindent hisz, mindent remél és mindent elvisel” (1Kor 13,7).

Persze a tökéletes életszentségre való törekvés lényegéhez tartozik az is, hogy őszintén megvalljuk: ez életben nem jutunk el a tökéletességre. A zsinat is elismeri,

hogy állandóan rászorulunk Isten irgalmára, és napon-ta kell kérnünk bűneink bocsánatát. Az egyházatyák úgy mondták, hogy a keresztény ember tökéletessége a tökéletességre való állandó törekvésben áll. Ha valaki megállna, és azt hinné magáról, hogy már tökéletes, az már le is tért a tökéletességhoz vezető útról.

A minden keresztény hívő életszentségre való meghívásáról szóló zsinati tanítás alapján újra kell fogalmaznunk a szerzetesélet létjogosultságát az egyházban. Már nem mondhatjuk az embereknek: „ha tökéletes keresztény akarsz lenni, légy szerzetes”, hanem azt kell mondanunk: „ha úgy érzed, hogy az Isten téged arra hív, hogy a három evangéliumi tanács (szegénység, szüzesség és engedelmesség) követése által törekedj a tökéletességre, akkor légy szerzetes!” VI. Pál pápa fogalmazta meg legtömörebben, miben áll a tökéletességre törekvő két út különbsége: a világiak arról tanúskodnak az életükkel, hogy Isten országának energiái mindent át tudnak hatni és meg tudnak nemesíteni: a családi életet, a társadalmat, a művészetet, a politikát és minden egyebet; a szerzetesek pedig arról, hogy Isten országa minden evilági valóságot végtelenül meghalad, és ezt az evilági értékek önkéntes feláldozásával mutatják meg. Kell az Isten népének ez a tanúságtétel, mert könnyen hajlunk arra, hogy evilági dolgokba temetkezzünk, elfelejtve, hogy Isten nagyobb mindennél. Így lesz a valódi szerzetesélet felkiáltó jellé: „Keressétek azt, ami fönny van, ahol Krisztus ül az Isten jobbán” (vö. Kol 3,1).

Adja Isten, hogy minden keresztény állapotának megfelelően törekedjék a tökéletes szeretetre! Nincsen íztelenebb dolog, mint az ímmel-ámmal folytatott keresztény élet. De nincsen szebb élet, mint teljes szívvel és teljes lélekkel követni Jézust a szeretet útján. Erre hív Jézus, és ezt várja tőlünk a világ is.

8. Minden embernek csodálatos a méltósága

„Az ember méltósága iránt érzett csodálat: ez az evangélium.” II. János Pál pápának ez a mondata találóan foglalja össze a II. vatikáni zsinat tanításának ezt a nyolcadik pontját: minden egyes ember csodálatos méltóságának meghirdetését.

A kereszténységben mindig fontosnak tartották az embert. Azonban mégis voltak korok az egyház történetében, amikor a szabályokat, az előírásokat, a tételket, a szertartásokat stb. még fontosabbnak tartották, mint az embert. Az is megesett, hogy azokat, akik nem tartoztak a keresztény egyházhoz – például az eretnekeket, pogányokat stb. –, semmibe vették, megvetették és lenézték.

A II. vatikáni zsinat után ez a beállítottság gyökeresen megváltozott. Ebben nagy az érdeme annak a pápának, aki a zsinatot összehívta: XXIII. Jánosnak. Ő volt az első pápa, aki körlevelét nemcsak a katolikus hívőknek, hanem *minden jóakarátú embernek* címezte. Atyai szeretettel fogadott mindenkit, akár katolikus, akár protestáns keresztény, akár más vallású volt is. Nem zárkózott be a vatikáni palotákba, hanem meglátogatta a római börtönöket és kórházakat, és elkezdett utazgatni, hogy kapcsolatba kerüljön minden emberrel. Az emberek ösztönösen meg is érezték ennek a „jó János pápának” atyai szívét. A halálát követő napon egy utasokkal beszélgető római autóbusz-vezető fejezte ki legjobban ezt az érzést: „János pápa megérezte velünk, hogy EMBEREK vagyunk!”

János pápa nagy szívét tükrözik az emberről szóló zsinati tanítások. „Minden ember Isten képmására teremtetett.” „Minden ember cél és nem eszköz.” „Az ember minden földi dolog középpontja és csúcsa.” „Az Isten Fia az ő megtestesülése által valamiképpen minden emberrel egyesült.” „Isten minden ember örök üdvösségét akarja, s ezért a Szentlélek minden embernek megadja a lehetőséget, hogy Krisztus halálának és feltámadásának üdvöt hozó eseményével egyesüljön.” „A lelkiismeret az ember legrejtettebb magja, ahol egyedül az Istennel találkozik.”

Figyelemre méltó, hogy mindezekben a szövegekben nemcsak a jó emberekről vagy a keresztényekről, netán csak a katolikusokról van szó, hanem MINDEN emberről, megkülönböztetés nélkül. Világosan kijelenti a zsinat, hogy „minden ember alapvetően egyenlő, mert mindegyiknek értelmes lelke van és Isten képmására van teremtve. A személy alapvető jogai tekintetében ki kell küszöbölni minden megkülönböztetést, legyen az nem vagy faj, bőrszín vagy társadalmi helyzet, nyelv vagy vallás miatti megkülönböztetés, minthogy az ilyen megkülönböztetés Isten szándékával ellenkezik.”

A zsinat tanításának további öt pontja a nem-katolikus keresztényekkel és a nem-keresztényekkel való új viszony, a mai világgal való jó kapcsolat, a szegények iránti fokozott figyelem, a vallásszabadság jogának elismerése, mind ugyanebből az emberi méltóság iránti tiszteletből fakadnak.

Az egyház mindig Isten dicsőségét kereste. Ma mégis fokozottabban belátja és elismeri egy ókori püspöknek, Szent Ireneusznak gyönyörű szavait: „Az élő ember az Isten dicsősége.”

9. Minden keresztény egysége felé

Jézus azért imádkozott, hogy minden tanítványa „eggyé legyen” (Jn 17,21). Azért adta oda életét, hogy egybegyűjtse Isten szétszóródott gyermekeit (Jn 11,52), és így „*egy* akol legyen és *egy* Pásztor” (Jn 10,16).

Jézus e kívánsága és imája ellenére a történelem folyamán szakadások keletkeztek a keresztények között. Ezeket már Szent Pál is helytelenítette (1Kor 1,11), mégis folytatódtak a szakadások: az ókorban kisebb csoportok vagy helyi közösségek váltak le a nagy egyháztól. A 11. században nagy szakadás keletkezett a nyugati és a keleti egyház között, a 16. században pedig a reformáció következtében a nyugati egyházon belül keletkeztek és gyarapodtak szakadások. A szakadás haraghoz, gyűlölethez, ellenségeskedéshez, sőt gyilkos vallásháborúkhoz vezetett.

Ezek az események a kereszténység fájó sebei, és akadályozzák a keresztény hit terjedését a világon. Ezt különösen a nem-keresztény országokban működő misszionáriusok érzik, és ezért nem véletlen, hogy a múlt században éppen az Ázsiában működő, különböző felekezetekhez tartozó protestáns hithirdetők indítottak egy mozgalmat, amely a keresztények újraegyesülését tűzte ki céljául. Ezt a mozgalmat „az emberek-től lakott földkerekséget” jelentő görög „ökumené” szó alapján „ökumenikus mozgalomnak” nevezték el.

Ez a mozgalom a protestáns egyházak között nagy fejlődésnek indult, katolikus részről azonban hidegen fogadták. A katolikus egyházi vezetők meg voltak elégedve saját egyházuk egységével, és a többi keresz-

ténytől csak azt várták volna el, hogy azok hibájukat belátván tékozló fiúként visszatérjenek az atyai házba.

Ebből az önelégült állapotból XXIII. János pápa nagy szíve és a II. vatikáni zsinatnak az ökumenizmusról szóló határozata vezette ki a katolikus egyházat. Ez a határozat a katolikus egyháznak az ökumenikus mozgalomról vallott felfogását fejt ki. Emeljük ki a fontosabb állításokat:

A történelem egyházszakadásaiban rendszerint mindkét fél hibás volt. A múlt hibáinak kérdését kölcsönös bocsánatkéréssel és megbocsátással lehet és kell megoldani. Azokat pedig, akik manapság a katolikus egyháztól régen elvált felekezetekben nevelkedtek, nem terheli felelősség a múltban bekövetkezett egyházszakadás miatt. Mi, katolikusok meg vagyunk győződve jóhiszeműségükről, s hogy lelkiismeretük szerint hisznek Krisztusban és követik tanításait.

A nem-katolikus keresztény egyházaknak nagy kegyelmi értékeik vannak: az ezekhez az egyházakhoz tartozó keresztény (keresztyén) testvéreink „megigazultak a keresztség által, Krisztus testének tagjai, hittel és buzgón olvassák a Szentírást, él bennük a Szentlélek, van hitük, reményük, szeretetük, erkölcsös életet élnek, vannak vértanúik, és még számos más isteni ajándékban részesednek.” Ezért a jóságos Isten a nem-katolikus felekezeteket is eszközként használja fel arra, hogy az embereket az üdvösségre vezesse.

Avégből, hogy újra egygé lehessünk, a katolikus egyháznak és a többi egyháznak az evangélium mérceje szerint kell megújulnia, mégpedig egymás jogos kívánalmainak figyelembe vételével. Jóindulatúan és helyesen kell megismernünk egymást; ki kell küszöbölünk minden előítéletet és a másik félre vonatko-

zó minden téves állítást, melyekre a múltbeli viták során ragadtattuk magunkat.

Minthogy pedig Krisztusban hívőként a legfontosabb pontban már egyek vagyunk, végezzük közösen mindazt, amit hitbeli meggyőződésünk szerint közösen végezhetünk. Így például dolgozzunk és küzdjünk közösen a békéért, a társadalmi igazságosságért, az emberi jogok tiszteletben tartásáért, az erkölcsi élet megújulásáért, az igazmondás uralmáért, a szegények és betegek megsegítéséért; imádkozzunk együtt, készítsünk közös Szentírás-fordítást, közös imaszövegeket, közös egyházi énektárakat stb.

Szakértők folytassanak közös megbeszéléseket a vitás hitbeli kérdések tisztázására.

Úgy éljük és magyarázzuk katolikus hitünket, hogy más keresztényeknek ne adjunk okot a félreértésre. Hitünk tételei között fontossági sorrend van: a legfontosabb (Jézus üdvhozó halála és feltámadása) álljon a központban; a többi hittételt e köré kell csoportosítani, és az ezzel való kapcsolat figyelembevételével magyarázni.

Végül is imádkozzunk a keresztények egységéért, hiszen a hosszú, fájdalmas múltban felhalmozódott akadályok kiküszöbölésére csak az isteni kegyelem csodája lesz képes.

A fenti elvek alapján a II. vatikáni zsinat nyomán a katolikus egyház nagy energiával vetette bele magát az ökumenikus mozgalomba. Meg is születtek már az első eredmények. Bár a katolikus hiszi, hogy élet- és jogfolytonosságban áll a Krisztus által Péterre és az apostolok testületére épített ősegyházzal, de ugyanakkor tudja, hogy állandó tisztulásra és reformra szorul, és hogy ebben a reformban a többi egyház példája segíti. Így például a II. vatikáni zsinat nyomán a protestáns egyházak példájára valósította meg a katolikus egyház

a nép nyelvén történő liturgiát, a Szentírás olvasásának buzgóbb szorgalmazását, a világi hívők egyházi szerepének értékelését stb. A keleti egyház tanítása és példája pedig a „zsinati elv” felértékelésére, a Szentlélek működésének hangsúlyozására, az isteni életben való részesedésünk hittételének kidomborítására adott indításokat.

A teológiai szakértők párbeszéde is sok gyümölcsöt hozott. Így például az ókori krisztológiai zsinatokkal kapcsolatos viták miatt a nagy egyháztól elszakadt egyiptomi és szíriai keresztények pátriárkáinak és a római pápának sikerült közösen megvallania hitét; az evangélikus, református és anglikán egyházak teológusaival való hivatalos megbeszélések eredményeként a múltban nagy vita tárgyát képező hitbeli kérdésekben sikerült megegyezésre, vagy legalábbis az álláspontok közeledésére jutni. Több száz nyelven készült már közös katolikus–protestáns Szentírás-fordítás, kiváló eredménnyel. Az Egyházak Világtanácsa által elfogadott Úrvacsora rendje számos elemet vett át az új katolikus liturgiából. Egymás ócsárlását és kölcsönös megbélyegzését kezdi felváltani a megértő párbeszéd és kölcsönös nagyrabecsülés légköre.

Ökumenikus lelkülettel kereszténynek lenni: ez a keresztény élet új módja. Sok száz éven keresztül a keresztény felekezetek útiránya mindinkább távolodott egymástól. Harminc éve azonban egymás felé közeledve haladunk. Még nem értünk össze teljesen. Egyes hitbeli és erkölcsbeli kérdésekben még nem tudunk egyetérteni. Ez bizony fájdalmas. De nem szabad kétségbe esnünk. Minthogy egy az Isten, egy a Krisztus, egy a keresztség és egy a Szentírás, ezért remélhetjük, hogy egyszer megintcsak „egy szív és egy lélek” (Ap-Csel 4,32) leszünk, mint az első tanítványok.

10. Más vallásúak tisztelete

A II. vatikáni zsinat egyik korszakalkotó okmánya „az Egyház viszonya a nem-keresztény vallásokhoz” című nyilatkozat. Ez a kérdés napjainkban, amikor már szinte a világ minden országában együtt élnek keresztények és nem-keresztények, igen fontos. Ugyanakkor kényes kérdés is. Félreértések elkerülése végett világosan ki kell mondanunk és fejtenünk a zsinat itt következő kettős tanítását:

1.) A zsinat világosan újra kijelentette az egyház kétezer éves hitét: (1) Egy az Isten: Atya, Fiú és Szentlélek. (2) Egy a közvetítő Isten és ember között: az emberré lett Istenfia, Jézus (1Tim 2,5). (3) Nincs üdvösség senki másban, csak Jézusban (ApCsel 4,12). (4) Jézus üdvözítő halála és feltámadása révén kapjuk meg a Szentlelket, aki Isten gyermekeivé és az isteni élet részeseivé tesz minket. (5) Az ember „a szeretet által munkálkodó hit” révén üdvözl (Gal 5,6). (6) Ezért változatlanul minden keresztény kötelessége, hogy hirdesse az evangéliumot mindenkinek. Az egész egyház hithirdető küldetésben jár, mert a Fiú és a Szentlélek küldetéséből születik.

A fentiek ma is a katolikus Egyház közös hitét és hivatalos tanítását képezik.

2.) Azonban ugyancsak hisszük, hogy (1) „Krisztus meghalt mindenkiért” (2Kor 5,14); (2) és hogy „Isten azt akarja, hogy minden ember üdvözljön” (1Tim 2,4). (3) Ebből a zsinat arra következtetett, hogy az Isten Fia az ő megtestesülése által valami módon minden emberrel egyesült, és hogy a Szentlélek az Isten

előtt ismert módon minden embernek megadja a lehetőséget, hogy Krisztus üdvözítő halálával és feltámadásával egyesüljön.

Minthogy az emberiség nagyobbik része még nem került élő és személyes kapcsolatba Jézus evangéliumával, hanem jóhiszeműen az ősei által áthagyományozott vallásokban él, ebből arra kell következtetnünk, hogy a Krisztus jóvoltából e világba kiáradt Szentlélek ezeknek az embereknek a szívében is működik, hogy lehetővé tegye nekik is az Istenhez való közeledést. Ezért az ő vallási hagyományaikban, erkölcsi tanításaikban, imáikban, szertartásaikban sok olyan elem is található, mely a Szentléleknek e titkos működéséből ered. Persze nem minden szép és jó a vallásokban, de ami az, az abban támogatja követőit, hogy bizalommal higgyenek egy mindent átfogó Irgalomban és a lelkiismeretük ösztönzése szerint szeretetben éljék életüket.

Az ilyen megfontolások alapján a nem-keresztény vallásokról szóló zsinati nyilatkozat a következőket mondja: „**A katolikus egyház semmit sem vet el abból, ami ezekben a vallásokban igaz és szent. Őszinte tisztelettel szemléli azokat a magatartási formákat, életmódokat, parancsokat és tanokat, melyek sokban különböznek ugyan attól, amit az egyház tart és tanít, mégis nemegyszer megcsillan bennük egy sugara annak az Igazságnak, amely megvilágosít minden embert.**”

A zsinat itt az ókori egyházatyák tanítását követi, akik János evangéliumának „Az Ige volt az igazi világosság, mely minden embert megvilágosít” (1,9) szavaiból arra következtettek, hogy az Isten egyszülött Fia, az örök Ige (Logosz) minden ember lelkében működik és azt belülről az igazság felé vonzza.

Ilyen, a nem-keresztény vallásokat megbecsülő lel-

külettel beszél a zsinati nyilatkozat a népi vallásokról, a hinduizmusról, a buddhizmusról, a muzulmán vallásról (mohamedanizmusról), valamint a zsidó vallásról. Mindegyik esetben néhány rövid mondatban jellemzi e vallások sajátosságait és értékeit; a muzulmán és a zsidó vallás esetében pedig különösen kiemeli a keresztény vallással közös elemeket.

Minthogy a zsinat így gondolkozik a nem-keresztény vallásokról, ezért azt kívánja, hogy a keresztények kezdeményezzenek párbeszédet a nem-keresztény vallások követőivel, hogy ezáltal előítéletek nélkül ismerjék meg egymást, tanulják meg egymástól mindazt, ami szép és jó, és lehetőleg működjenek együtt az emberiség javára az igazságosság, szabadság, béke, kultúra stb. előmozdításában, valamint a háború, elnyomás, az emberi jogok megsértése, a szegénység, éhség, betegség stb. leküzdésében.

A más vallások iránti ennyire pozitív magatartás eddig nem volt általános a katolikusok között, de nem is volt ismeretlen. Még az izraelita választott nép egyistenhitét féltékenyen őrző és ezért más vallásokat szigorúan bíráló ószövetségi Szentírásban is szerepelnek nem izraelita vallású „szentek”, mint például Melkizedek vagy Jób; az ógyház hittudósai közül pedig például Alexandriai Kelemen a görög bölcészek tanait a Krisztust előkészítő ószövetségi próféták szerepéhez hasonlította.

Kétségkívül sokat segített napjainkban a más vallások iránti előítéletek eloszlatásában a más vallások tárgyilagos ismerete. A keresztények sokszor voltak hajlamosak arra, hogy a „más”-t mindjárt „rossz”-nak mondják és az ördög művének tekintsék. Hatalmasabb azonban az ördögnél a minden ember üdvösségét akaró Isten! Az ő Igéje és Szentlelke jelen van már mindig minden emberben, és ezért mondhatta II. János Pál pá-

pa, hogy „minden valódi imát a Szentlélek ébreszt, aki titkosan jelen van minden ember szívében”.

Ezért kezdeményezte a pápa, hogy minden vallás képviselője gyűljön össze Assisiben és imádkozzon közösen a békéért. Ez az Assisi-imanap korszakalkotó esemény volt.

Sajnos, nemegyszer a vallási különbségek gyűlölethez, viszályhoz, sőt véres üldözéshez, háborúhoz és öldökléshez vezetnek. Gondoljunk csak arra, ami a muzulmánok és keresztények között történt a múltban, vagy azokra a vallási összeütközésekre, melyek napjainkban Indiát teszik véres események színhelyévé.

Végre itt az idő, hogy minden vallás hívői kövessék a mindenki iránt szeretetet parancsoló emberi lelkiismeret szavát, és az embereket szétválasztó evilági érdekeken túllépve az Örök Jóság jegyében elősegítsék az emberiség harmonikus egységét.

Persze a zsinat fenti tanítása nem old meg minden problémát. Vannak ugyanis, főképpen az újonnan keletkezett vallások között olyanok, amelyek nem hajlandók párbeszédre és együttműködésre; fanatikus tanakkal veszélyt jelentenek az egyén és a társadalom számára.

E sorok írója élete egyik felét Japánban töltötte, és nagy tisztelettel viseltetik a történeti, nagy keleti vallások (hinduizmus, buddhizmus, taoizmus) iránt, mégis úgy érzi, hogy azok, akik most Európában úgymond keleti tanokat és vallásgyakorlatokat terjesztenek, legtöbbször nem a Keleten elismert nagy felekezetekhez tartoznak, hanem kétes értékű, alig ismert és a nyugatiak ízlése szerint leegyszerűsített vallási válfajokat propagálnak.

Mi, keresztények már ott vagyunk a forrásnál, Krisztusnál; és ha szívesen át vesszük is bárkitől mindazt, ami jó, soha nem szakadhatunk el Attól, akiről mind-

annyian elmondhatjuk: „Ő szeretett engem és feláldozta magát értem” (Gal 2,20). Emellett változatlanul édes kötelességünknek fogjuk tekinteni azt is, hogy hitünk örömét megosszuk másokkal, és hogy alázatosan, de meggyőződéssel mondjuk el mindenkinek: „Úgy szeretete Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda, hogy aki hisz benne, örökké éljen” (Jn 3,14).

11. Megnyílás a mai világ irányába

A világ a XX. században többet változott, mint az aze-lőtti ezer esztendő alatt együttvéve. Nemcsak a tudo-mány és a technika változtatta meg gyökeresen az éle-tünket, hanem megváltozott az emberek felfogása is. Napjainkban természetesnek tartják, hogy minden em-ber ugyanazokkal az alapvető, sérthetetlen emberi jo-gokkal rendelkezik; hogy mindenkinek joga van a vé-lemény-, a sajtó- és vallásszabadsághoz; hogy véget ért a gyarmatosítások kora, és a népeknek joguk van az önrendelkezéshez; hogy az emberek mint emberek, alapvetően egyenlők; hogy jogállamban élünk; hogy minden állampolgár emberhez méltó megélhetését a társadalomnak és az államnak biztosítania kell; hogy mindenkinek joga van a munkára és a neveltetésre; hogy az állampolgárok szabad választásán alapszik az államhatalom stb. Ugyanakkor kifejlődött a nevelés rendszere: általános az iskolakötelezettség, és így egyre kevesebb az írni-olvasni nem tudó ember.

Még sok más változást felsorolhatnánk, melyekhez a fiatalabb nemzedék már annyira hozzászokott, hogy nem is tudja elképzelni, hogyan is lehetett másképp él-ni.

Oly gyorsan és egyre gyorsabban változik a világ, hogy alig tudjuk követni a változásokat. A kétezres éves múltat őrző katolikus Egyház különösen nehezen szánta rá magát a változások követésére. A katoliku-sok sokszor visszasírták a középkort, amikor vala-mennyi európai nép az egyház aklában őrzött nyájként élt; visszasírták az „oltár és a trón szövetségét”, amikor

az „Isten kegyelméből uralkodó” királyok pártfogolták az Egyházat; visszasírták azokat az időket, amikor nem vetett fel új és új problémákat a bölcelet, a természettudomány és a történelemtudomány hitünk megértésére vonatkozólag. A modern kor új eszméit hirdető gondolkodók műveit az egyházi hatóságok a tiltott könyvek jegyzékébe sorolták. Az egyház mintegy várfalakat épített maga köré, hogy megőrizze híveit a modern eszméktől való megfertőződés veszélyétől.

A történelem menetét azonban nem lehet megállítani. A régi kor nosztalgikus visszasírása nem megoldás. Az új tájak felé haladó emberiség nem azokat követi, akik csak fékezni tudnak, hanem azokat, akik reményt mutatnak neki. Aki az embereket vezetni akarja, annak előttük kell járnia, nem pedig mögöttük kullognia.

A mindig fiatal Szentlélek vezetésével a katolikus egyház a II. vatikáni zsinaton ébredt rá arra, hogy nem egy régi állapot megőrzésére, hanem egy új világ merész megteremtésére hívja az Úr. Nem akarunk már „zárt egyház” lenni, hanem meg akarunk nyílni minden ember és az egész mai világ felé.

Az Egyház és a mai világ viszonyáról szóló zsinati okmány a következő jelentős szavakkal kezdődik: **„Korunk embereinek, főképpen a szegényeknek és a szenvedőknek örömet és reményét, szomorúságát és gondját Krisztus tanítványai saját örömüknek és reményüknek, saját szomorúságuknak és gondjuknak tekintik, és nincs olyan igazán emberi érzés, mely szívükben visszhangra nem találna.”**

A katolikusok, ha igazán Krisztus tanítványai, nemcsak magukkal törődnek, nemcsak saját jogaikat hangoztatják, hanem minden ember boldogságát kívánják szolgálni, Uruknek, Krisztusnak példájára, aki nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon másoknak.

Ezért hangoztatják most annyira az egyház vezetői a mindenkivel folytatandó párbeszéd szükségességét. Nem elzárkózással, hanem előítélet-mentes párbeszéd-del tanulhatunk egymástól, és építhetünk együtt egy emberibb világot.

Amint a zsinat mondja, az egyes emberek és közösségek hatalmas erőfeszítése, mellyel századokon keresztül igyekeztek javítani életfeltételeiket, nagyon is megfelel Isten akaratának. A zsinat óta gyakran idézik az ókori püspököt, Szent Iréneust: „Az élő ember az Isten dicsősége.” Mennél inkább él az ember testileg, szellemileg, lelkileg és isteni módon, annál inkább ragyog fel benne Istennek, minden jó forrásának dicsősége. Ezért a mai egyház helyesli és elősegíti a tudomány, a technika és művészet fejlődését, a gazdasági haladást, a demokratikus államformát, a vallásszabadságot, a nők egyenjogúságát, az egyetemes nevelést.

A modern kort megnyitó francia forradalom hármas jelszava a „szabadság, egyenlőség, testvériség” volt. Ezeket a jelszavakat a mai katolikusok nem veszélynek, hanem megvalósítandó ideálnak tekintik. Mi, keresztények tudjuk, hogy ezek gyökere a mennyei Atyába vetett hit, aki minden embert gyermekeként szeret és szabad akarattal rendelkező személynek teremt. Ezért mondja a zsinat, hogy az emberek szabadságát növelni kell, és csak annyiban szabad korlátozni, amennyiben ez a közjó és mások jogainak védelme miatt szükséges.

A zsinat után eltörölték a „tiltott könyvek jegyzékét”. Az egyház felnőttnek tekinti híveit, akiket nem kell kisgyermekként óvni mindentől, hanem megbízhatunk okosságukban és józan ítéletükben. Az Egyesült Nemzetek Szövetsége által kihirdetett általános emberi jogokat, beleértve a vallásszabadság jogát, a katolikus egyház ma teljes egészében elismeri. Bízunk az

emberek jóakaratában, akkor is, ha azok nem katolikusok, és minden jó cél érdekében kész együttműködni velük.

Még sokáig folytathatnánk mindannak felsorolását, amit a II. vatikáni zsinat és a zsinat utáni egyház jónak ítél a modern világban. Mi ma a kor haladásától nem akarunk elzárkózni, hanem, ellenkezőleg, annak élére állni. Ez persze útkereséssel és bizonytalankodással is jár.

XXIII. János pápáról mesélik, hogy amikor valaki megkérdezte tőle, mi a célja az egyetemes zsinat összehívásával, a pápa szó nélkül odament a vatikáni palota ablakához, és tágra nyitotta azt. Túl áporodott volt egyházunkban a levegő. Főképp a fiatalok nehezen jutottak friss levegőhöz egyházi közösségeinkben. Most nyitva az ablak, és árad be rajta a friss, ízes hajnali levegő.

Igaz, hogy vannak, akik megcsömörlötten a zsinat utáni egyházban mutatkozó zavaroktól, így panaszkodnak: „János pápa kinyitotta az ablakot, de most huzat van”. Ebben a panaszban is van igazság. Ma felnőttként kezeli az egyház híveit, de mi is sokszor úgy viselkedtünk, mint a kamasz, aki kiszabadult szülei és tanárai felügyelete alól és mindent felborít. Ezeknek az éretlenségeknek ki kell tisztulniuk, de az ablakot többé nem csukjuk be, mert akkor megfulladunk.

A modern világ irányába való megnyílás által sok minden megváltozott, és még tovább fog változni az egyházban. Azonban „az összes változások mögött sok minden van, ami nem változik, és aminek végső alapja Krisztus, aki ugyanaz tegnap, ma és mindörökké” – írja a zsinat. Változik a liturgia, változnak a szokások, változnak az Egyházi Törvénykönyv előírásai, változnak a szent énekek, változik az egyháznak mások iránti viselkedése stb. de nem változik meg Krisztus, a „hű-

séges tanú” (Jel 1,5), akié minden kor és minden idő. Még ha elmúlik is az ég és a föld, az ő szavai el nem múlnak. Ezekből a szavakból és az azokat kimondó Jézusból ma is élet fakad. Aki őbenne bíz, rendíthetetlen reménnyel tekinthet a jövőbe.

12. Az egyházban a szegényeké az elsőbbség

Jézus a názáreti zsinagógában e szavakkal foglalta össze küldetését: „Az Úr Lelke van énrajtam, hogy evangéliumot hirdessek a *szegényeknek*” (Lk 4,18-19). Amikor Keresztelő Szent János követei megkérdezik Jézustól, ő-e az Eljövendő, Jézus igenlő válaszként ezt üzeni: „A szegényeknek az evangélium hirdettetik” (Mt 11,5). Az egész Szentírás arról beszél, hogy bár Jézus senkit sem zárt ki szeretetéből, a szegényeket mégis előnyben részesítette. Őket mondta „boldognak”, róluk állította: övök a mennyek országa.

A kereszténység első századaiban az egyház nagyrészt a szegények egyháza volt. De miután a kereszténység államvallásá lett a római birodalomban és az egyházi vezetők különböző evilági kiváltságokat kaptak a császártól, lassacskán elhalványult az egyháznak ez a sajátossága. Persze a hívő népben mindig a szegények voltak többségben, az egyház vezetői viszont sokszor a nagyurak módjára éltek, és a vagyont és hatalmat igyekeztek felhasználni a kereszténység terjesztésére és fejlesztésére.

Az újkortól kezdve az egyházellenes és ateista hatalmak támadásai révén az egyház sokat veszített vagyonából és hatalmi helyzetéből, de még a mi századunkban sem volt igazán jellemző a katolikus egyház vezetésére a szegénység vagy a szegényekért való kiállás.

XXIII. János pápa már a II. vatikáni zsinat meghirdetésétől kezdve hangoztatta, hogy a katolikus egyháznak a szegények egyházának kell lennie: kell, hogy a

szegények érezzék, hogy az egyházban ők a legfontosabbak. A zsinaton sokan buzgólkodtak azért, hogy az egyház álljon ki a szegények mellett, és változzék meg úgy, hogy a szegények az egyházat mindenütt a saját egyházuknak érezhessék.

VI. Pál pápa, aki a zsinat évei alatt elhunyt XXIII. János pápa művét folytatta, néhány szimbolikus gesztussal fejezte ki ugyanezt a kívánságot. Lemondott a díszes pápai koronáról; a részt vevő püspökök számára emlékül egy-egy egyszerű püspöki gyűrűt ajándékozott; végrendeletében elrendelte, hogy festetlen deszkakoporsóba tegyék holttestét, csupán püspöksüvegét és egy Szentírást helyezve rá díszül.

A zsinati szövegekben többször megnyilvánul az egyház akarata, hogy igazán a szegények egyháza legyen. Az *egyházról* szóló konstitúció így ír: „Krisztus szegényen és üldözötten vitte végbe a megváltás művét; az üdvösség gyümölcseinek szétosztása végett az egyházat is ugyanerre az útra szólítja hivatása. Jézus Krisztus »Isten formájában lévén ... kiüresítette önmagát, szolgai alakot öltött« (Fil 2,7), és érettünk »noha gazdag volt, szegény lett« (2Kor 8,9). Ugyanígy az egyház, jóllehet küldetésében rászorul emberi eszközökre, nem avégett van alapítva, hogy földi dicsőséget keressen, hanem avégett, hogy saját példájával is az alázatosságot és önmegtagadást terjessze.”

A fenti szöveg alapvető kijelentését igyekszik aprópénzre váltani Az *Egyház a mai világban* néven ismert okmány számos szövege.

Soroljuk fel néhány utasítását: minden ember számára hozzáférhetővé kell tenni mindazt, amit az emberi személy méltósága megkíván: ilyen a táplálék, a ruházat, a lakás, az életállapot szabad megválasztására és a családalapításra való jog; a neveltetésre, munkára, tisztetle, vallásszabadságra stb. való jog. Napjainkban

különösen sürgető kötelességünk, hogy közel érezzünk szívünkhöz megkülönböztetés nélkül minden embert, és ha ránk szorul, siessünk segítségére; legyen az akár mindenkitől elhagyott öreg, akár igazságtalanul lenézett vendégmunkás vagy bárki más. Egyre határozottabban el kell ismerni, hogy minden ember alapvetően egyenlő. Az emberek között mutatkozó, kivrívóan nagy gazdasági és társadalmi különbségek botrányosak és ellenkeznek a társadalmi igazságossággal és a személy méltóságával.

A munka előbbre való a gazdasági élet minden más eleménél. Mindenkinél munkaalkalmat kell nyújtani, és úgy kell megfizetni a munkáját, hogy méltó életet biztosíthasson önmagának és övéinek. Igazságtalanság és embertelenség, ha a gazdasági tevékenységet úgy irányítják, hogy belőle a dolgozók bármelyikének kára származzék.

A föld javai minden emberért vannak. Isten az emberiség számára teremtette azokat. A magántulajdon csak annak eszköze, hogy ezek a minden ember számára teremtett javak eljussanak azokhoz, akiket illetnek. A zsinat különösen kikel a nagy földbirtokosok ellen, akik még mindig ott terpeszkednek sokak kizsákmányolására. A zsinat szerint a kellően meg nem művelt földeket szét kell osztani azok között, akik e földeket majd jól megművelik.

Ezekből a zsinati utasításokból született meg Latin-Amerikában a „felszabadítás teológiája”, mely az ottani püspöki kar jóváhagyásával az egész egyházat a szegények szolgálatába állította. Sok pap szenvedett ott az utóbbi években az igazságosságért vértanúhalált azok kezétől, akik a szegényeket továbbra is nyomorban akarják tartani.

De nemcsak a különösen igazságtalan társadalmi helyzetben élő Latin-Amerika papjait, hanem a többi

katolikus papot is a következőképpen buzdítja a zsinat: „A papok ugyan mindenkinek elkötelezettjei, mégis tudatában kell lenniük annak, hogy a szegények és gyengék különösen is rájuk vannak bízva, hiszen Krisztus maga közösséget vállalt velük.”

A magyar egyházat az elmúlt 40 év üldözése megfosztotta vagyonának és hatalmának nagy részétől. Ez segítheti egyházunkat abban, hogy Krisztus akarata és a zsinat kívánsága szerint valóban a szegények egyházává legyen, soha többé ne álljon a gazdagok és a hatalmasok pártján, és ne azonosítsa magát az ő érdekeikkel. Nem könnyű feladat. A régi beidegződéseknek el kellene tűnniük. Még rengeteg tennivaló van, amíg megvalósítjuk azt a programot, melyet a nemrég elhunyt kiváló Domonkos-rendi teológus bíboros, *Yves Congar* fejezett ki egyik könyvének címével: *Egy szolgáló és szegény egyház megvalósítása érdekében*.

Nagy a feladat, de Isten áldása lesz rajta. Mert „boldog az, akinek gondja van a szegényre; ha bajba kerül, megmenti az Úr” (Zsolt 41,2).

13. A vallásszabadság joga

A zsinat tanításai között a vallásszabadságról szóló nyilatkozat hozta a legnagyobb változást a katolikus egyház hivatalos felfogásába. Ezért nem csoda, hogy csak hosszú viták után hagyták jóvá a zsinat utolsó ülészakának végén. II. János Pál pápa, aki krakkói érsekként vett részt a zsinaton, egy interjúban bevallotta, hogy a vallásszabadságra vonatkozó új felfogás elfogadásához volt szüksége a legnagyobb szellemi erőfeszítésre, de végül teljesen magáévá tette.

A II. vatikáni zsinat előtti időkben a katolikus egyházban a következő felfogás uralkodott: A katolikus vallás igaz. Jogai csak az igazságnak vannak. Más felekezetek és vallások, legalábbis részben, tévesek. Ezért ezek nyilvános gyakorlására, főképpen pedig terjesztésére, senkinek sincs joga. Az államnak ezeket meg kellene tiltania. Ha azonban ebből a tilalomból társadalmi zavarok keletkeznének, akkor az állam eltűrheti e vallások tevékenységét. Eszményi mégis az lenne, ha államvallásként egyedül a katolicizmust ismernék el.

E felfogás következtében a zsinat előtt a Vatikán a többségében katolikus országokkal kötött megegyezések esetében arra törekedett, hogy katolikus legyen az államvallás.

A zsinat előtt az Amerikai Egyesült Államokban működő néhány teológus szállt vitába ezzel a felfogással. Ők a teljes vallásszabadságot emberi jogként elismerő amerikai Alkotmány felfogását találták helyesnek, és a katolikus egyház számára is kívánatosnak. Szerintük az állam beavatkozása vallási ügyekbe több kárt okoz,

mint hasznót. Az állam nem illetékes a vallások igazságtartalmának megítélésében, legyen tehát vallási kérdésekben semleges.

A zsinaton az amerikai püspökök erőlyesen támogatták ezt a felfogást, s ez mindinkább tért hódított a résztvevők között. Igen nagy hatása volt a német *Bea bíboros* felszólalásának, aki így érvelt: „Nem az igazság jogalany, hanem az ember. Az emberi méltóság pedig megkívánja, hogy az ember minden külső nyomás és kényszer nélkül szabadon kutassa, fogadja el és kövesse az igazságot, legjobb meggyőződése szerint”.

A zsinati atyák végül nagy többséggel megszavazták a „Vallásszabadságról szóló Nyilatkozat”-ot. Idézzük a legfontosabb szövegeket:

„...az emberi személynek joga van a vallásszabadsághoz. Ez a szabadság abban áll, hogy minden embernek mentesnek kell lennie a kényszertől akár egyesek, akár csoportok vagy bárminemű emberi hatalom részéről, mégpedig úgy, hogy a vallás tekintetében senki se legyen kénytelen lelkiismerete ellen cselekedni, s ne akadályozzák abban, hogy – jogos határok között – lelkiismerete szerint cselekedjék akár magánéletében, akár a nyilvánosság előtt, akár egymagában, akár másokkal társulva.”

„A vallásszabadsághoz való jog az emberi személy méltóságán alapszik.”

„Az igazságot a személy méltóságának és társas természetének megfelelő módon kell keresni, azaz: szabad kutatás, tanítás, közlés és párbeszéd segítségével.”

„Jogsérelem éri a személyt és magát az Isten által megszabott rendet, ha megtagadják az embertől, hogy a társadalomban szabadon gyakorolhassa vallását, feltéve, ha tiszteletben tartja a jogos közrendet.”

„Ezért az államhatalom, amelynek sajátos célja az

evilági közjó gondozása, köteles ugyan a polgárok vallásos életét elismerni és támogatni, de túllépi illetékességi körét, ha irányítani vagy megakadályozni merészeli a vallásosság megnyilvánulását.”

„A vallási közösségeknek joguk van nyilvános istentiszteletek tartására, vezetőik megválasztásában az államhatalom beavatkozásaitól való mentességre, hitüknek szóban vagy írásban történő akadálytalan terjesztésére, nevelő, kulturális, karitatív, szociális célú egyesületek alapítására.”

A szövegben előforduló „jogos határok között” kifejezés a Nyilatkozat szerint arra utal, hogy a vallásszabadság ürügyén elkövetett visszaélésekkel szemben az államnak biztosítani kell a polgárok jogvédelmét és a közérköls megőrzését. Azonban hozzáteszi a zsinat: „Az embernek a lehető legnagyobb mértékben biztosítani kell a szabadságot, és azt csak a szükség esetén és annak mértéke szerint szabad korlátozni.”

Nagyon figyelemre méltó, hogy a zsinat e széleskörű vallásszabadság jogát nemcsak a katolikus egyház számára követeli meg, hanem minden ember és minden emberi közösség számára, bármely valláshoz tartozzanak is.

Nem arról van szó, hogy az ember tetszésére legyen bízva, keresi-e az igazságot vagy sem, követi-e a megismert igazságot, vagy sem. Hangoztatja a zsinat, hogy minden ember lelkiismeretében köteles az igazságot keresni, azt megismerve magáévá tenni, és ahhoz ragaszkodni. Arról is meg van győződve, hogy maga Krisztus az Igazság, és hogy a katolikus egyház a krisztusi igazságot őrzi és tanítja az embereknek. Ezért erőlyesen buzdítja a katolikusokat, vallják meg és terjesszék hitüket, a Jézus Krisztus és apostolai által használt eszközökkel. E Nyilatkozat az emberi hatalmakkal, főképp az államhatalommal szembeni szabadságot

hirdeti: ne furakodjanak evilági hatalmak az ember és Teremtője közé!

A múltban a katolikus egyház szívesen támaszkodott az államhatalomra. A zsinat ettől óv. Mi bízunk az igazság erejében; az igazság ismeretére teremtett emberi értelem igazság-megismerő képességében; bízunk a lelkiismeret hatalmában; és főképpen a minden embert megvilágosító Szentlélek kegyelmében. Bár a vallásszabadság jogának elismerése következtében sok furra vallást is terjeszthetnek híveik az emberek között, de ez ellen nem az államhatalom tiltása a segítség, hanem az igaz krisztusi tanítás vonzó bemutatása és a krisztusi élet ragyogó példája. **„Krisztus Országát az igazságról tett tanúság és az igazság meghallgatása építi, és az a szeretet növeli, mellyel a keresztre emelt Krisztus vonzza magához az embereket”** – mondja a zsinat.

A *„Vallásszabadságról szóló Nyilatkozat”* által nyert polgárjogot a katolikus egyház az e jogot általánosan elismerő mai világban. Bár olykor gyöngének látszik az igazság és a szeretet, mégis mindennél erősebb. Hiszen maga az Isten: igazság és szeretet. Ezt hisszük, ebben bízunk. A jövő igazolni fogja ezt a bizalmat.

14. Egység a sokféleségben

A helyi egyházak fontosságáról szólva már említettük, hogy az „egyház” (ekklézia) szó a Szentírásban egyes és többes számban is előfordul. Az újszövetségi Szentírásban szó van Istennek és Krisztusnak az egyházáról, mely Krisztus osztatlan teste: ennek egyetlen szegletköve maga az Úr Jézus, összekötőkapcsa az egy Szentlélek, az egy hit, az egy keresztség; Jézus rendelte alapja pedig az apostolok testülete, fejével, Péterrel, kinek egyházegyesítő feladatát utódaik, a pápa és a püspökök testülete látják el. Ez az egyház Jézusnak a nyája, melynek egyedül ő a pásztora.

Ugyanakkor a Szentírás többes számban is beszél „Isten egyházai”-ról, és szó esik „Isten minden egyházá”-ról, „Isten hét egyházá”-ról is. Ezek az „egyházak” Jeruzsálemben, Korintusban, Rómában stb. léteztek; egymást kölcsönösen krisztusi egyháznak ismerték el, ugyanakkor sokban különböztek egymástól. Más volt a légkör például a Szent Jakab által vezetett és megtért zsidókból álló jeruzsálemi közösségben és a Szent Pál által sok városban alapított egyházakban, ahol görögök, galaták, és egyéb népfajok voltak többségben.

Ezt a változatosságot az akkori keresztények nem tartották hibának, hanem „Isten sokféle bölcsességének” (Ef 3,10) megnyilvánulását látták benne. Pál mind az egységet, mind a különbözőséget hangoztatja leveleiben. Minden keresztény „egy Krisztusban”, de a Szentlélek különböző „adományokat” és „szolgálatoikat” ad a híveknek.

Az ókori egyház követte a Szentírásnak ezt a tanítá-

sát. Amint egyre több nép körében terjedt el a keresztény hit, hamarosan lefordították a nyelvükre a Szentírást, nyelvükön kezdték végezni a liturgiát, lelki alkutnak megfelelően formálták keresztény életüket. Különösen érezhető volt a különbség a Római Birodalom keleti és nyugati felében: a keleti egyházak többsége görögül beszélt és gondolkodott (görög bölcsélet és hittudomány); a nyugati egyházakban a latin lett uralkodóvá, és a rómaiak, később pedig a germánok gondolatvilága fejtett ki nagy hatást. Az ilyen különbözőségekből feszültségek, sőt, sajnos, néha egyházszakadások keletkeztek. Az egységben létező sokféleség mégis gazdagságot jelent: Krisztus egyházának egyetemesnek kell lennie, és abban minden népnek, minden embernek, minden értéknek, minden jó szokásnak meg kell találnia a maga helyét.

A történelem folyamán bekövetkezett sajnálatos egyházszakadások miatt a katolikus egyház félni kezdett a sokféleségtől. Az egyformaságot hangoztató irányzat hatására a múlt század végén és e század első felében a katolikus egyházban a római minta szerint egyformára csiszolást és a központosítást tekintették jónak. Így az egység nagyon kézzelfoghatóvá lett ugyan, de az egyházi élet beszűkült, és a nem-katolikus keresztények szemében a katolikus egyház egyre zártabb és megközelíthetlenebb fellegrárnak látszott.

Az irányváltást e téren is a II. vatikáni zsinat hozta meg, melynek egyik céljaként XXIII. János pápa a keresztény egyházak egyesülésének előkészítését tűzte ki.

A zsinat kihirdette a következő alapelvet: „**Megőrizvén az egységet, ahol szükséges, mindenki az egyházban tartsa tiszteletben a kellő szabadságot a lelki élet és az egyházfegyelem terén, sőt a kinyilatkoztatott igazság teológiai feldolgozásának terén is.**”

A keleti egyházakról szólva a zsinat így fejt ki részletesebben ezt az elvet: „Az apostoloktól áthagyományozott örökséget az emberek különböző formákban és módokon fogadták be, és az egyház kezdeti korától fogva más-más vidékeken különböző módon fejtették ki, a lelkiakat és az életkörülmények különbözőségétől befolyásolva.”

„Mindenki legyen tudatában annak, hogy mérhetetlenül fontos megismerni, tisztelni, épségben megőrizni és ápolni a keletiek dúsgazdag liturgiai és lelkeségi kincseit, hogy így megőrizzük a keresztény hagyományok teljességét, és valóra váljon a keleti és nyugati keresztények kibékülése.”

„Semmit sem árt az egyház egységének a hagyományok és szokások bizonyos különbözősége, sőt az egyház díszére válik és nem csekély mértékben segíti küldetésének teljesítésében.” Ezért kívánja a zsinat, hogy a keleti katolikus egyházak (például a görög katolikusok) „saját fegyelmi rendjük szerint kormányozzák magukat” és „törvényes liturgiájukat hűségesen megtartsák.”

A sokféleségben megvalósuló egység elve megnyilvánul az inkulturáció hangoztatásában is. A katolikus egyház örömmel látja, hogy az afrikaiak, indiaiak, kínaiak, japánok stb. saját kultúrájuknak megfelelően élik keresztény életüket, és gondolják át Krisztus tanítását.

A zsinat a politika, a gazdaság és a kultúra területén is elismeri a különbözőség jogát: „Bizonyos körülmények között gyakran meg fog esni, hogy egyes hívek éppen a kérdés keresztény szemlélete miatt egy bizonyos megoldást tartanak majd helyesnek. Más hívők viszont, amint ez gyakorta és jogosan megtörténik, nem kisebb őszinteséggel másképp fognak vélekedni ugyanarról a kérdésről.” A zsinat szerint ilyen esetekben senki se tartsa ön magát az egyházas gondolkodás

egyedüli képviselőjének, hanem igyekezzék a másképp gondolkodókkal szeretettel kölcsönös megértésre jutni.

Mindez összefoglalható ebben az ősi latin mondásban: „In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas”: „egységet a szükségesekben, szabadságot a vitathatókban, szeretetet mindenben!” Szükséges számunkra az egy hit, az egy keresztség, az eucharisztia, az egyetemes szeretet, a Péter és az apostolok utódai által vezetett egyetemes közösséghez tartozás. „Vitatható”, vagyis nem egyértelműen meghatározott a különböző lelkiségek, teológiai irányzatok, egyházszervezeti felépítések, kulturális értékek, politikai fel fogások, művészeti stílusok, népi lelkialkatok, egyéni temperamentumok stb. világa. Ezeken a területeken jogos, sőt kívánatos „Isten sokféle bölcsességének” sokféle tükröződése. A „minden” pedig a szó szoros értelmében minden: vagyis a keresztény ember legjellemzőbb tulajdonsága legyen az egyetemes szeretet, mely „mindent hisz, mindent remél, mindent elvisel” (1Kor 13,7), a különbözőséget nem tekinti eleve rossznak, hanem inkább ösztönzésnek, mindig kész másokról jót feltételezni, keresi a párbeszédet és a megértést, értékeli a változatosságban megnyilvánuló harmóniát.

Az egyház eszménye nem az ütemesen menetelő egyenruhás hadsereg, hanem a család, melynek minden tagja örömmel és szabadon éli életét, mégis egy a szeretetben. Ne sorozatban gyártott gépkocsik tömegéhez hasonlítson az egyház, inkább egy hatalmas fához, melynek más a gyökere, más a törzse, mások az ágai, mások a levelei, virágai, gyümölcsei, és mégis egyetlen pezsdülő élet hatja át egészen.

Az egyház egységét nem fenyegeti a különbözőség, mert ezt az egységet maga a Szentlélek őrzi meg szám-talan lángnyelvben csapongó egyetlen tűzével.

15. Állandó reform szükségessége az egyházban

Olyan a katolikus egyház, mint egy hatalmas hársfa. Gyökerei a mélybe hatolnak; a mélyből, az Atyától, a Fiútól és a Szentlélektől kapja életerejét. Ágai felfelé nyúlnak a napsugaras égbe, hiszen célja az Isten országa, a mennyek országa. Az Atyaistentől az Atyaistenhez, Krisztustól Krisztushoz halad az egyház; növekszik és terebélyesedik, rügyeznek ágai, nyíladoznak levelei és virágai, a virágokban méz terem, illatot áraszt, termése a szélben pörög, hogy menjen tovább az élet. Istenben, Krisztusban és a Szentlélekben él az egyház; és az Atya, Fiú és Szentlélek élete lüktet benne.

A hársfa hársfa marad, mégis változik. Csak a kiszáradt fa áll merev egyformaságban, amíg el nem korhad. Az élő fa megtartja azonosságát, mégis minden tavasszal friss leveleket és ágakat hajt, állandóan alakul. Lüktet benne az élet. Néha egy-egy ág kiszárad és letörik, de kihajt helyette egy másik, azon is levelek és virágok nyílnak.

A II. vatikáni zsinat ilyennek látja az egyházat. Nem élettelen épület az egyház, nem is kiszáradt fa. Él, és ezért azonos is és változik is.

Ennek szükségszerűségére ma jobban rádöbbenünk, mint régen, mert – amint a zsinat mondja – **„maga a történelem folyása oly rohamosan gyorsul, hogy egyesek alig bírják követni. Így az emberiség áttér a dolgok rendjének statikusabb felfogásáról annak dinamikusabb és evolutívabb szemléletére.”** Felismertük, hogy az egész világmindenség hatalmas fejlődési

folyamat, megértettük, hogy az emberiség történelme is állandóan változik és fejlődik. Aki egy ilyen rohanó folyóban meg akarna állni, azt vagy elnyelné a víz, vagy kisodorná a partra, és otthagyná.

Krisztus egyháza nem fél a növekedéstől, változástól és haladástól. Hiszen hiszi, hogy Krisztus „**az egész történelem kulcsa, középpontja és célja**”, és ezért „**minden változás alatt sok minden rejtőzik, ami nem változik és aminek végső alapja Krisztus, aki ugyan- az tegnap, ma és mindörökké**”.

Ez a Krisztus a norma; az élő egyháznak állandóan ehhez kell mérnie magát, és ezért állandóan reformálódnia kell.

Márcsak azért is szükséges ez az állandó reform, mert „**noha az egyház a Szentlélek erejéből mindig megmaradt az Úr hűséges jegyesének..., mégis mind a papok, mind pedig a laikusok között az évszázadok során voltak az Isten Lelkéhez hűtlen tagjai. Korunkban is tudja az egyház, mekkora a távolság az általa hirdetett tanítás és az evangéliummal megbízott emberek emberi gyarlósága között. A Szentlélek vezette anyaszentegyház szüntelenül tisztulásra és megújulásra buzdítja gyermekeit, hogy Krisztus jele világosabban ragyogjon az egyház arcán**”. Ugyanis „**Krisztus szent, ártatlan és szeplőtelen, de a bűnösöket is magában foglaló egyháza szüntelenül a bűnbánat és megújulás útját járja**”. Maga Krisztus indítja arra az egyházat, „**hogy szüntelenül megújítsa magát a Szentlélek ösztönzése szerint**”.

Ilyen meggyőződés alapján rendelt el a II. vatikáni zsinat egy sor reformot: megújította az egész liturgiát, elrendelte, hogy újraírják a liturgikus könyveket; elrendelte a szerzetesrendek korhoz igazodó megújítását és a rendi szabályok új megfogalmazását; sokban korszerűsítette az egyházi törvényeket, és elrendelte egy új

Egyházi Törvénykönyv megszerkesztését; megújította a papnevelést és a teológiai képzést; újrafogalmazta az egyház és az állam viszonyát; ráállította az egyházat az ökumenizmus és a más vallásokkal folytatott párbeszéd útjára.

Azok, akik az egyházat változhatatlan épületnek fogták fel, úgy érezték, minden megingott. De azok, akik az egyházat élőlénynek (például egy hársfának) gondolták el, örültek, hogy a Szentlélek tavaszi szelében ennyi új ág, hajtás, levél, virág és gyümölcs keletkezett rajta.

Persze a változásban mindig fennáll a veszély, hogy értékek elvesznek, még élő ágak letörnek; sőt az is megeshetik, hogy vadhajtás üt ki a törzsön. De bízunk a „hársfa” életerejében. Hiszen az azt átjáró életnedű nem emberi erő, hanem a Szentlélek energiája.

A zsinat utáni évek a sok változás miatt zavarokat is hoztak, de már látjuk, hogy az új irány helyes. Ha Európában talán kevesebb gyümölcsöt látunk is, kétségtelen, hogy az afrikai, dél-koreai, latin-amerikai egyházak hatalmas fellendülése és az elnyomatás teléből most ébredező kínai egyház bámulatos tavasza nagy reményekre jogosít.

A zsinat nagy egyházreformot indított el, mely még folyamatban van. De ha a zsinat által kívánt valamennyi reform megvalósulna is, nem lenne vége a megújulásnak. A zsinat „állandó megújulásról” beszél, melyre a mindig fiatal Szentlélek ösztönzi az egyházat. Nem a rohamosan fejlődő történelem haladása mögött kell kullognunk, hanem a haladás élére kell állnunk, hogy emberibb, krisztusibb, istenibb világot teremtsünk.

Nőjön a hársfa, amíg ágai be nem borítják az egész világot, és édes illata el nem ragadtat mindenkit, hogy minden ember dicsérje az Urat, „mert jó, és szeretete örökké megmarad” (Zsolt 106,1). Mindenekelőtt ezt a reményt adja nekünk a II. vatikáni zsinat.

Tartalom

Előszó	5
1. Összpontosítás a kereszténység lényegére	9
2. A Szentírás-központú katolicizmus	13
3. Közösségi, érthető, élményszerű liturgia	17
4. Az egyház Isten vándorló népe	21
5. A testületiség elvét megvalósító egyház	27
6. A helyi egyház fontossága és az inkulturáció	33
7. Minden keresztény hivatott az életszentségre	39
8. Minden embernek csodálatos a méltósága	43
9. Minden keresztény egysége felé	45
10. Más vallásúak tisztelete	49
11. Megnyílás a mai világ irányába	55
12. Az egyházban a szegényeké az elsőbbség	61
13. A vallásszabadság joga	65
14. Egység a sokféleségben	69
15. Állandó reform szükségessége az egyházban	73

Szív LELKISÉGI KÖZPONT

2022 Tahi, Villasor 7-9.

Tel.: 26/387-162

A Jézus Szíve Nőpleányai Társaságának a pilisi hegyek lejtőjén fekvő lelkigyakorlatos háza minden szempontból a CSENDET és a NYUGALMAT sugározza.

CSENDEN TALÁLJUK MEG ISTENT ÉS ÖNMAGUNKAT!

A természet szépségeit csodálhatjuk a háznak tájba illő parkjában. Az egyik irányban az erdők és mezők, a másikon a Duna folyik pár száz méterre.

A kápolna, az imaterem, az egyszerűen berendezett egy-ágyas szobák, a szolád, de bőséges ellátás (elérhető áron), mind erre a CSEND-re irányulnak.

Célunk: a SZENT IGNÁCI LELKIGYAKORLATOK útjára és útján segíteni minden hozzánk érkezőt. Erre alapozott programjaink különböző módúak és időtartamúak.

- rövid 2-3-4 napos lelkigyakorlatok,
- nyolcnapos lelkigyakorlatok – csoportban vagy egyéni vezetéssel,
- csendmeditációk – bevezetés a csendes imába,
- papok és szerzetesek szüleinek lelkigyakorlatok,
- hivatástisztázó lelkigyakorlatok,
- fiataloknak lelkinapok,
- tanfolyamok, bibliódrama,
- egyéni rekollekciós napokra is és felüdülésre egész évben mindenkit szeretettel várunk.

*Mindenben keressük és találjuk meg,
szeressük és szolgáljuk Istent!*

Ára: 249,– Ft (áfával)

Korunk nem katolikus hittudósai is a II. vatikáni zsinatot tartják a XX. századi kereszténység történetében a legfontosabb eseménynek. A megfigyelőként részt vevő neves református hittudós, *Oscar Cullmann*, a zsinat után így nyilatkozott: „Ez a zsinat gyökeres reformot valósított meg a katolikus egyházban. Nem azért, hogy valamely katolikus hittételt eltörölt volna – hiszen a katolikus egyház ilyet nem tehet. Nem is azért, hogy valamely új hittételt hirdetett volna ki, hiszen ez nem volt a zsinat szándékában. A zsinat azért reformált, hogy súlypontát helyezést valósította meg az egyházban.”

Megrendelhető: **KORDA Könyvkereskedés**
6000 Kecskemét,
Lestár tér 2.
Tel.: 76/328-977

